Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε΄. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 30 τοῦ Σεπτέβρη 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου ἀριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 263

Μὴ ζητᾶς στὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρώτα τὴ μάννα στὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους, τὸν ἁπλοϊκὸ ἄθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταζέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιᾶς λέει καινοῦρια πράματα μὲ συνηθισμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ Ἄρρωστη Δούλα (συνέχεια).
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ. Ἡ Ρωμιοσύνη.
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ. Οἱ δημοτικισταὶ καὶ τὸ «Κοινωνικό μας ζήτημα».
Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ. Θεατρικά. — Οἱ ἠθοποιοί.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Λέαντρος Παλαμᾶς, Φῶτος Γιοφύλλης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Η ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

(Μερικὰ κεφάλαια ἀπὸ κάπιο βιβλίο ποὺ θὰ βγεῖ ἀργότερα).

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΙ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Ἀγαπητέ μου Ἐφταλιώτη,

Θυμᾶσαι κείνη τὴ βραδιὰ τοῦ Φλεβάρη ποὺ περάσαμε μαζὶ στὸ σπίτι τοῦ Ψυχαρη; Τρία χρόνια κοντέβουνε ἀπὸ τότες καὶ ὅμως τόσο βαθειοχαραχτήκανε στὴν καρδιὰ μου ὅσα εἴπαμε, ποὺ θαρρῶ πῶς ψὲς ἀκόμα ἀνταμωθήκαμε. Ἔτσι τοὺς ἀδερφώνει τοὺς ἀθρώπους μιὰ ἰδέα ποὺ, σὰν ἀνταμωθοῦνε, τὸ ἀντάμωμά τους εἶναι δυνατὸ κ' ἡ ἀγάπη τους ἀτέλειωτη, ὅπως μοῦ γράφει ὁ Ποιητὴς σ' ἕνα του γράμμα.

Γιομάτα κόσμο τὰ σαλόνια τοῦ Δασκάλου, καὶ τί κόσμος! Ὅλο ἀθρῶποι τῆς πρώτης γραμμῆς, στὴν πολιτική, στὴν τέχνη, στὴ φιλολογία, στὴν ἐπιστήμη, ὅλοι ἀδερφωμένοι στὴ σκέψη, κουβεντιάζανε ἥσυχα, χωρὶς περιορισμούς, χωρὶς πρόληψες, γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα, κι ὁ κάθε λόγος τους ξάνοιγε κι ἀπὸ ἕναν καινούριον ὁρίζοντα.

Κυρίες νέες κ' ἡλικιωμένες, οἱ συντρόφισσες κ' οἱ κόρες ποὺ ταιριάζανε σὲ τέτοιους ἀθρώπους, στολίζανε τὴ συντροφιὰ καὶ δίνανε στὴ συζήτηση τὴ χρωματιὰ καὶ τὴ χάρη, ποὺ μονάχα τὸ γυναικήσιο γοῦστο μπορεῖ νὰ χαρίση, καὶ δὲν τὴν ἀφίνανε νὰ γίνη πολὺ ξερὴ καὶ κουραστική.

Μέσα σ' ὅλες ξεχώριζε ἡ σπιτονοικοκερά, ἡ ἄξια κόρη τοῦ μεγάλου Ρενὰν, σωστὴ Παρισιάνα, ποὺ κοίταζε πῶς νὰ μὴ στεναχωρεθοῦνε οἱ καλεσμένοι, λέγοντας τοῦ καθενὸς ἀπὸ κάτι, προσπαθόντας νὰ σμίγη τὶς παρέες καὶ νὰ μὴν ἀφίνη κανένα ν' ἀποτραβιέται ἀπὸ τὴν κουβέντα.

Χαριτωμένες κοπέλες βοηθοῦσανε τὴν κόρη τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ πρόσχαρη καὶ γελαστὴ, πρόσφερνε τὸ τσαΐ καὶ τὰ δροσιστικά.

Ὁ Ψυχάρης, σωματερὸς καὶ βροντόφωνος, γύριζε ἀπὸ παρέα σὲ παρέα καὶ τίναζε ἐδῶ μιὰ νοστιμάδα, ἐκεῖ μιὰ χαριτολογία, ἀλλοῦ ἕνα κομπλιμέντο, ἢ ἔβγαζε στὴ μέση ἕνα ζήτημα καινούριο, μ' ἕνα του ρώτημα μὲ μιὰ του ἀντιλογιά. Ἡ μορφή του μὲ τὰ βαθειοχάραχτα μισίδια της, ξεχώριζε ἀπὸ τοὺς πιότερους κ' ἔδειχνε τὸν ἄθρωπο τὸ δυνατό, ποὺ ἔχει ὅλη τὴν πίστη στὴν ἀξία του, τὸν ἄθρωπο, μὲ τὸν ἀπέραντο κι ἀποκλειστικὸ ἐγωϊσμό, ποὺ νοιώθει πὼς ἔφερε στὸ φῶς μιὰ μεγάλη ἀλήθεια καὶ δὲν τόνε νοιάζει γιὰ ὅλα τἄλλα, γιατὶ μόνη τὴν ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου του σκοποῦ συλλογιέται.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἴτανε ὅλο χαρὰ γιατὶ ἀπὸ νωρὶς εἶχε λάβει τὴν εἴδηση πὼς ἡ Ἰλιάδα τοῦ Πάλλη βραβέφτηκε, καὶ χαιρότανε γιὰ τὴ νίκη τοῦ φίλου του τοῦ γκαρδιακοῦ, χαιρότανε γιὰ τὴ νίκη τῆς ΙΔΕΑΣ.

Καὶ βλέποντάς τονε, καταλάβαινε γιατὶ τόσοι τόνε ζουλέβουνε καὶ τόνε μισοῦνε, μὰ καὶ τόσοι τὸν ἀγαποῦνε γκαρδιακὰ καὶ ἀφοσιωμένα.

Εἴμεστα τρεῖς Ρωμιοί, μέσα σ' ἀφτὴ τὴ σύναξη, ἑνωμένοι μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη γιὰ τὴν ἐθνική μας γλώσσα, τὸν ἴδιο θαμασμὸ γιὰ τὸν ἄθρωπο ποὺ ἔδειξε στὸ ἔθνος τί πλούσια καὶ τί δυνατὴ ζωὴ ἔχει μέσα του κι ὅμως τὴν ἀπαρνιέται.

Ἀγαλιαγάλια ἀποτραβηχτήκαμε κ' οἱ τρεῖς στὴ σέρρα, καθίσαμε σ' ἕνα μπάγκο κάτω ἀπὸ τὸ μπαλκονάκι τοῦ καπνιστήριου καὶ σωπαίναμε βλέποντας τὰ πλατόφυλλα καὶ παράξενα φυτὰ τῶν τροπικῶνε κι ἀκούοντας τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τοῦ νεροῦ ποὺ ἀνάβρυζε ἀπὸ τὸ συντριβάνι καὶ στάλαζε στὶς πρασινάδες γύρω του.

Τί ἄλλο μπορεῖ νὰ συλλογιέται ἕνας Ρωμιὸς σὰ βρίσκεται στὰ ξένα; Τί ἄλλο ἀπὸ τὴ γλυκειά του, τὴν πολυαγαπημένη πατρίδα; Ἔτσι καὶ μᾶς ἡ γοργόφτερη καὶ ταξιδέφτρα φαντασία μᾶς ἔφερε στῆς Μακεδονίας τοὺς κάμπους καὶ τὰ βουνὰ ὅπου σφαζούντανε τ' ἀδέρφια μας, στῆς Πόλης τὸ Πατριαρχεῖο, τοὺς Δεσποτάδες καὶ τὶς Ἐφορίες, στῆς Ἀθήνας τὰ Ὑπουργεῖα καὶ τὴ Βουλὴ καὶ τὸ Πανεπιστήμιο, σ' ὅλους ἀφτοὺς ποὺ ὁδηγοῦνε καὶ κυβερνοῦνε τὴ λέφτερη καὶ σκλάβα Ρωμιοσύνη, ποὺ χάνουνται στὰ προσωπικὰ καὶ τρώγουνται ἀνάμεσό τους, ἀφίνοντας τὴ δόλια τὴν πατρίδα νὰ παραδέρνη σὰν καράβι χωρὶς πολοδείχτη μέσα στὴ θαλασσοταραχή.

Καὶ μιλούσαμε, σιγὰ σιγά, γιὰ τὸ λαὸ τὸν Ἑλληνικό, τὸν ἥσυχο καὶ δουλεφτάδικο, ποὺ ἔχει τόσο πλούσια ζωὴ μέσα του, τόση ποίηση ἑνωμένη μὲ φρονιμάδα καὶ νοικοκεροσύνη, ποὺ κατώρθωσε νὰ βαστάχτῃ καὶ νὰ φυλάξῃ ἀνέγγιχτο τὸ ἰδανικό του, μ' ὅλο τὸν πόλεμο ποὺ τοῦ κάνουνε κάθε μέρα τόσοι ὀχτροί, ἄλλοι ξένοι κι ἄλλοι ἀπὸ τὰ σπλάχνα του βγαλμένοι.

Θυμηθήκαμε τῆς ἱστορίας μας σελίδες χαρισάμενες δόξας καὶ μεγαλείου, σελίδες θλιβερὲς ἀγωνίας καὶ καταφρόνιας καὶ συλλογιζούμεστα μὲ συγκίνηση τὰ περασμένα καὶ τὰ μελλούμενα τοῦ Γένους, καὶ γυρέβαμε νὰ νοιώσουμε ἀπὸ τὰ σημερινὰ σημάδια ἂ θὰ ξαναδῇ πάλε ἡ Ρωμιοσύνη τὶς παλιές της μέρες, ἂ θὰ ξαναζήση πάλε ἡ Ἑλληνικὴ ψυχή, λεφτερωμένη ἀπὸ κάθε πρόληψη, γιὰ νὰ δουλέψῃ καὶ κείνη μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ νὰ δείξῃ τὴν προκοπή της καὶ τὴν ἀξιωσύνη της.

— Χρειάζουνται καιροὶ καὶ χρόνια, χρειάζεται ἡ σιγανή, ἡ ἄφανη δουλειὰ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεά, γιὰ νὰ βγοῦνε στὴ μέση ἀθρῶποι σὰν καὶ τούτους ἐδῶ, εἶπε βαρειόκαρδα κάποιος ἀπὸ μᾶς, θέλει καιρὸ γιὰ νὰ γίνῃ ὁ ξετυλιμὸς τοῦ Γένους, γιὰ νὰ μάθῃ ἕνας λαὸς νὰ κυβερνιέται σπουδαχτικὰ καὶ μὲ πρόγραμμα, χρειάζεται χρονῶνε λεφτεροκυβέρνια, κ' ἡ Ρωμιοσύνη τόσους αἰῶνες σκλαβωμένη καὶ σκυμένη κάτω ἀπὸ βαρὺ ζυγὸ δὲν μποροῦσε ν' ἀνασάνῃ καὶ νὰ συλλογιστῇ τίποτις περισσότερο ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζήση.

Καὶ σ' ἀφτὸ τὸ ἀναμεταξὺ ἐνῷ ἐμεῖς τρωγόμαστε γιὰ τὸ ψωροφιλότιμο, ἐνῷ δὲ δουλέβουμε, γιατὶ ἀπὸ αἰῶνες τώρα ξεμάθαμε τὴ δουλειά, οἱ ἄλλοι λαοὶ προκόβουμε καὶ κιντινέβουμε νὰ χαθοῦμε πρὶ νὰ τὸ κατκλάβουμε. Ἡ πολυκαιρινὴ σκλαβιὰ γονάτισε τὴν Ἑλληνικὴ ψυχή, τὴν ἔκαμε νὰ σκύψῃ τὸ κεφάλι κι ἀκόμα δὲν μπορεῖ λέφτερα νὰ κοιτάξῃ τὴν ἀλήθεια.

—Ὄχι, εἶπε κάποιος ἄλλος, ἡ Ρωμιοσύνη ποτέ της ἀληθινὰ δὲ σκλαβώθηκε, ποτέ της δὲν ἔσκυψε τὸ κεφάλι, ποτέ της δὲν ξέμαθε νὰ ἰδιοκυβερνιέται, οὔτε στὰ δίσεχτα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς. Ὄχι, ὁ Ἑλληνικὸς λαός, πάντα, ἀπὸ τὴν πιὸ μακρινὴ ἀρχαιότητα, βάσταξε μέσα του ὁλοζώντανο τὸ δικό του τὸν τρόπο νὰ ἰδιοκυβερνιέται καὶ νὰ προκόβῃ. Εἶναι πάντα ἕτοιμος νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὰ σπλάχνα του τέτοιους ἀθρώπους καὶ νὰ κάμῃ μεγάλα ἔργα, φτάνει νὰ λεφτερωθῇ ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τοῦ νοῦ κι ἀπὸ τὴν πρόληψη ποὺ τόσα χρόνια τώρα τόνε σταμάτησε στὸν κανονικό του ξετυλιμό.

Δὲς τοὺς δραγουμανέους ποὺ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς σταθήκανε ἀπὸ τοὺς πρώτους διπλωμάτες τῆς ἐποχῆς τους. Δὲς τὸν Καποδίστρια, τί μεγάλη θέση ἀξιώθηκε στὴ Ρουσσία καὶ τί ἀξιωσύνη ἔδειξε. Δὲς ὅλους τοὺς Ρωμιοὺς πῶς προκόβουνε καὶ στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν ποίηση καὶ στὴ φιλολογία καὶ στὸ ἐμπόριο ὅτα ζοῦνε στὰ ξένα, μακριὰ ἀπὸ τὴ στενοκέφαλη συμπεριφορὰ ποὺ, τὰ τελεφταῖα ἀφτὰ χρόνια, σκλαβώνει τὴ δόλια τὴν πατρίδα.

Ἡ Ρωμιοσύνη δὲν κοιμήθηκε καὶ δὲ νάρκωσε στὰ πολύπαθα ἐκεῖνα χρόνια, μὰ τότες, ἴσια ἴσια, ἐφάρμωσε μοναχή της κάθε λογῆς ἰδιοκυβέρνια κ' ἔλυσε κοινωνικὰ προβλήματα ποὺ ἀκόμα ὡς τὰ σήμερα συζητοῦνται στὴν Ἑβρώπη.

Ἂν κοιτάξῃς τὸ πῶς οἱ διάφορες κοινότητες κυβερνηθήκανε στὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, θὰ βρῇς πώς δοκιμαστήκανε λογῆς συστήματα δοικητικά, καλομελετημένα κι ἀνάλογα μὲ τὶς ντόπιες ἀνάγκες. Ἐδῶ ἀριστοκρατικὴ δοίκηση, ἐκεῖ σοσιαλιστική, στὸ ἕνα μέρος καθαρὴ στρατοκρατία κι ἀλλοῦ ἡ φιλήσυχη ζωὴ τοῦ χερομάχου καὶ τοῦ τεχνίτη. Ἡ κάθε μιά τους εἶτανε τέλεια ὀργανισμένη καὶ κοίταζε πῶς νὰ προκόψῃ ἡ κοινότητα καὶ νὰ ζοῦν ἐφτυχισμένοι οἱ κάτοικοί της.

Σ' ἀφτὰ τὰ χρόνια τῆς σκλαβιᾶς ἡ Ρωμιοσύνη πῆρε τὰ μπρὸς στὴν τέχνη καὶ στὴ βιομηχανία κ' ἔτσι ἡ πατροπαράδοτη συστηματικὴ δουλειὰ κ' ἡ συνήθεια τῆς ἰδιοκυβέρνιας ποτὲ δὲν ἔπαψε, καὶ γι' ἀφτὸ μπόρεσε νὰ ζήσῃ καὶ ἑτοιμάσῃ τὸν τελειωτικὸ λεφτέρωμό της.

Τέτοια λέγαμε καὶ συλλογιζόμαστε μὲ λύπη πώς, ὅ τι σεβαστήκανε τόσοι αἰῶνες, ὅ τι δὲν κατέστρεψε ὁ Ρωμαῖος καταχτητής, ἡ Βυζαντινὴ συγκεντρωτικὴ Ἀφτοκρατορία, οἱ βαρβαρικὲς κ' οἱ Φράγκικες ἐπιδρομές, τοῦ Τούρκου ἡ βαρειοβάσταχτη σκλαβιά, γύρεψε νὰ συντρίψῃ σὲ μιὰ μέρα ἀμελέτητος κι ἀσυλλόγιστος *Φιλελληνικὸς* συνεπαρμὸς τῆς Ἑβρώπης καὶ τῶ δικῶνε μας ἡ λογιωτατίστικη καὶ στενοκέφαλη *Προγονολατρεία*.

Ὅταν, ὕστερα ἀπὸ τόσες θυσίες καὶ τόσους ἀγῶνες παραθρώπινους, εἶδε ἕνα μικρὸ μέρος της νὰ λεφτερωθῇ, ἡ Ρωμιοσύνη ξανάσανε κ' ἔλπισε πῶς σίμωσε πιὰ ἡ μέρα ποὺ θὰ γίνῃ ἡ τελειωτική της ἀποκατάσταση. Ὅσο μικρὴ κι ἂν εἶτανε ἡ Ἑλλάδα, τὸ λεφτερωμένο ἀφτὸ μέρος τῆς Ρωμιοσύνης, σ' ἀφτὴνε στρέψανε ὅλοι οἱ ἀλύτρωτοι Ρωμιοὶ τὰ μάτια κι ὅλη ἡ δύναμη, ὅλες οἱ ἐλπίδες τοῦ Γένους σ' ἀφτὴνε συγκεντρωθήκανε.

Χρόνια καὶ χρόνια περάσανε ἀπὸ τότες κι ὄχι μόνε τίποτις γενναῖο καὶ συστηματικὸ δὲν ἔγινε γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ προαιώνιου Πόθου, ὄχι μόνε καμιὰ ἀπὸ τὶς ἐλπίδες ἐκεῖνες δὲν πραγματώθηκε, μὰ θαρρεῖς, μιὰ γενικὴ λιγομάρα, μιὰ ἀδυναμία νὰ δουλέψῃ μὲ συνέχεια, γιὰ τὴν πραγμάτωση τοῦ ἰδανικοῦ του, ἔπιασε τὸ Γένος ἀλάκαιρο.

Τίποτα δὲν ἔγινε ὡς τὰ τώρα, καμμιὰ συστηματικὴ προσπάθεια δὲν ἔκαμε ἡ Ρωμιοσύνη, μὰ δουλέβει ἀκατάστατα δίχως πρόγραμμα μελετημένο. Πότε σταβρώνει τὰ χέρια κι ὅλα τὰ καρτερεῖ ἀπὸ τοὺς ξένους σὰ φρόνιμο μαθητούδι ποὺ δὲν κάνει ἀταξίες γιὰ νὰ πάρῃ καλὸ βαθμό, καὶ πότε, σὰ φτάξῃ τὸ μαχαίρι στὸ κόκκαλο, ταράζει σὰν τὸ ψάρι παθαίνοντας ἕνα εἶδος ὑστερικὸ σπασμὸ καὶ γυρέβει νὰ διορθώσῃ καὶ νὰ κερδίσῃ μονοστιγμὶς ὅ τι, ἀπὸ τὴν ἀστοχασιά της, ἄφισε νὰ χαλάσῃ ἢ νὰ χαθῇ ἴσως γιὰ πάντα.

Νοιώθει πὼς κάτι τρέχει, πὼς ὑπάρχει μιὰ αἰτία ποὺ τὴν ἐμποδίζει νὰ προκόψῃ, μὰ δὲν καταλαβαίνῃ ποιὰ εἶναι.

Καὶ γυρέβει νὰ βρῇ τὸ φταίχτη παντοῦ γύρω της. Πότε τῆς φταίει τὸ λέφτερο βασίλειο κ' ἡ κυβέρνησή του, πότε φταῖνε οἱ ἀλύτρωτοι Ρωμιοὶ καὶ τὸ Πατριαρχεῖο, πότε οἱ ὑπουργοί, πότε ἡ Βασιλεία, πότε ἡ Ρουσσία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία, ἢ ἡ Ἑβρώπη ἀλάκαιρη ποὺ δὲν τὴν ἀφίνουνε *ἀπὸ φόβο* ἢ *ἀπὸ ζούλια* νὰ προδέψῃ.

Μὰ ποτέ της ἡ Ρωμιοσύνη δὲ γύρεψε νὰ κοιτάξῃ τὸν ἑαφτό της νὰ δῇ μήπως δὲν εἶναι ἀπὸ λόγου τῆς τὸ φταίξιμο.

Εἶναι μαθὲς ἀλήθεια πὼς ἡ Ρωμιοσύνη ἀπὸ γονικὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἰδιοκυβερνηθῇ, ἢ μήπως ἀπόστασε τόσους αἰῶνες ποὺ πάλεψε, ἀπὸ τόσο αἷμα ποὺ ἔχυσε θυσιάζοντας τὰ καλύτερα, τὰ πιὸ διαλεχτά της παιδιὰ καὶ εἶναι καταδικασμένη νὰ μένῃ ἔτσι μικρὴ κι ἀδύναμη, ἀφίνοντας σ' ἄλλους πιὸ ζωντανοὺς λαοὺς τὸ πρόσωπο ποὺ ἡ ἴδια ἔπρεπε νὰ παίξῃ στὴν Ἀνατολή;

Τὸ τελεφταῖο, τοῦ Εἰκοσιένα, τόσο ζωντανὸ καὶ γενναῖο ξεφανέρωμά της εἶτανε τὸ ὕστερο ξεσπίθωμα μιᾶς ζωῆς ποὺ σβεῖ, ἢ εἶτανε τὸ πρῶτο ἀγγούλισμα μιᾶς ζωῆς ποὺ τώρα πῆρε νὰ λουλουδίζῃ;

Εἴμαστε οἱ συγκαιρινοὶ Ρωμιοὶ τ' ἀπόπαιδα τῆς Μεσοχρονιάτικης Ρωμιοσύνης ποὺ πεθαίνει, ἢ εἴμαστε τὰ πρῶτα βλαστάρια μιᾶς καινούριας Ρωμιοσύνης ποὺ σήμερα μόλις ξεπροβάλλει;

Ἔπαθε ἀγιάτρεφτη ἀρρώστια τὸ Γένος ἢ ὅλα ἀφτὰ εἶναι περαστικὰ φαινόμενα καὶ σὲ λίγο θὰ τὸ δοῦμε νὰ φεγγοβολίσῃ πιὸ ζωντανὸ πιὸ ξέθαρρο ἀπὸ πρίν;

Τέτοια στοχαζούμεστα καὶ μνήσκαμε μὲ τὴν καρδιὰ πλακωμένη ἀπὸ τὴν ἀγγούσα ποὺ φέρνει στὴν ψυχὴ ὁ ξεδιαλυμὸς τοῦ ἄγνωστου καὶ τοῦ μελλούμενου καὶ μὲ καρδιοχτύπι γυρέβαμε ἀπὸ τὰ σημερινὰ σημάδια νὰ νοιώσουμε τὶς μελλάμενες τύχες τοῦ Γένους.

Μοῦ εἶπες τότε—τὸ θυμᾶται; —πρέπει νὰ γράψῃς τοὺς στοχασμοὺς ἀφτοὺς, καλὸ τέτοιας λογῆς ζητήματα νὰ μελετιοῦνται καὶ νὰ ἐξετάζουνται.

Πολὺς καιρὸς ἀπέρασε ἀπὸ τότες καὶ δὲν ἀποφάσιζα νὰ καταπιαστῶ μιὰ τέτοια δουλειά, γιατὶ ἔννοιωθα πόσο μικρὴ εἶτανε ἡ δύναμη μου καὶ πόσο μεγάλο καὶ σοβαρὸ τὸ ζήτημα. Γιὰ νὰ μπορέσῃ κανεὶς νὰ ξεκαθαρίσῃ ἀφτὰ ὅλα τὰ ρωτήματα καὶ τὶς τόσες ἀπορίες πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ καταλάβῃ τί λογῆς ἠθικὴ Ὀντωσύνη εἶναι ἡ Ρωμιοσύνη, ποιὰ τὰ συστατικά της καὶ ποιός ὁ ὀργανισμός της. Ἔτσι θὰ δῇ ἂν ἀκολούθησε τὰ φυσικά της, ἃ δούλεψε σύφωνα μὲ τὸν ὀργανισμό της καὶ γιὰ τὸν ἀληθινό της προρισμό. Τότες θὰ φανῇ ἂν παραστράτησε ἀπαρχή, σὲ τί ἔφταιξε, τί ἔκαμε καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ.

Ἔτσι ἔννοιωσα μιὰ τέτοια μελέτη καὶ καταλάβαινα πόσο θὰ μοῦ εἶτανε δύσκολο νὰ τὴν καταπιαστῶ.

Μὰ τώρα τελεφταῖα εἶδα πὼς τὸ κακὸ ὅλο καὶ ἀβγατίζει, πὼς ἀπὸ παντοῦ τῆς ἔρχουνται κατακεφαλιὲς τῆς Ρωμιοσύνης κι ὅμως δὲν ξυπνᾶ.

Εἶδα τὸ κυνήγημα ποὺ γίνεται στὴ Βλαχιὰ καὶ τὸν ἄγριο πόλεμο ποὺ μᾶς κάνουνε οἱ Βουργάροι.

Εἶδα τὶς ἐσωτερικὲς διχόνοιες τῆς Ρωμιοσύνης καὶ στὴν Κρήτη, καὶ στὴ Σάμο, καὶ στὴν Κύπρο καὶ στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Πόλη.

Εἶδα τὸν ψεφτοπατριωτισμὸ τὸν πρόστυχο, τὸ λογιωτατίστικο, νὰ νικᾷ καὶ νὰ μποδίζῃ τὴ λέφτερη σκέψη.

Εἶδα τὴ συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὰ βιβλία, τὶς ἀνοησίες ποὺ εἶπανε τόσοι τρανοὶ ἀρχηγοὶ καὶ πόσο λίγα καὶ πόσο φοβισμένα εἶτανε τὰ φρόνιμα λόγια.

Εἶδα στὴν Πόλη τὶς φημερίδες νὰ προσπαθοῦνε μὲ κάθε τρόπο νὰ θολώνουνε τὴ γνώμη τοῦ κόσμου καὶ νὰ τοῦ στραβώνουνε τὸ νοῦ, καὶ τὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο νὰ κλῇ τὶς πόρτες του γιὰ τὴ λέφτερη σκέψη κὰὶ νὰ κολακέβῃ τὰ πρόστυχα ψυχόρμηνα τοῦ ὄχλ υ.

Εἶδα κείνους ποὺ τοὺς βάλανε νὰ φωτίσουνε τὸ λαὸ, νὰ πολεμοῦνε τὴ λεφτεριὰ τοῦ νοῦ καὶ σὰν ἱεροξέτκση νὰ κατατρέχουνε κάθε ἀνεξάρτητη γνώμη.

Καὶ ἀποφασισα νὰ γράψω τοὺς στοχασμοὺς ἐτούτους, ἀκολουθώντας τὴ συβουλή σου, ὅσο κι ἄ

Ψ Υ Χ Α Ρ Η Σ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Θυμότανε καὶ τὴ δουλειὰ τὴ διαβολεμένη ποὺ σοῦ κατάστρωννε κεῖ κάτω, στὸ φτωχὸ τὸ καμαράκι, μ' ὅλες τὶς ἀνημπορίες της, μικρὲς ἢ μεγάλες, μ' ὅλους τοὺς πόνους της καὶ μ' ὅλα τὰ βάσανά του, γιατὶ ἔτσι τοῦ φαινότανε πὼς ἅμα τὴν ἔβλεπε, ἅμα τὴν περιποιότανε, ὅπως καὶ στὸ Παρίσι, ὅπως καὶ στὸ Χαμονοκόρφι, ἔκανε τὸ χρέος του. λοιπὸν εἰρήνεβε κι ὁ νοῦς του γιὰ δουλειά, εἰρήνεβε χωρὶς νὰ νοιώσῃ κ' ἡ ἀγάπη στὴν καρδιά του, ἀφοῦ τὴν εἶχε τὴν Κατινούλα μπροστά του, ἀφοῦ νόμιζε κιόλας πὼς μιὰ κ' εἶναι σιμά της, τίποτα δὲ θὰ πάθῃ. Ἀγάπη, Ἀγάπη, ἀνίκητη στὴ μάχη! Ὁ Θούριος Αἴας ξαναζοῦσε στὰ σπλάχνα τοῦ Ἀντρέα.

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

Τώρα ἔφεβγε ἀπὸ κοντά της κ', ἡ ψυχή του ἀπόμνησκε πλάγι της. Τώρα τὴ θωροῦσε καὶ στὸ κρεββάτι ξκπλωμένη, μὲ τὰ ματόφυλλα κλειστά, νἀναπαβεται ἥσυχα ἥσυχα, νὰ δυναμώνῃ. Ὁ κ. Κούρης τῆς εἶχε παραγγείλει δέκα κόμπους λαούδανο, προτοῦ πέσῃ, κι' ὁ Ἀντρέας ἔννοια κκμιὰ δὲν εἶχε μήτε γιὰ τὶς ἀγρύπνιες μήτε γιὰ τὸ βήχα. Πῶς νὰ μὴ βνωμονήσῃ καὶ τὰ ῥάδια; Νά ποὺ τὰ ῥάδια, νά ποὺ τὸ φῶς τοῦ ξηγούσκνε ὡς καὶ τὰ τελεφταῖα τὰ παθηματάκια τῆς Κατινούλας. Νά ποὺ τὸ φῶς ῥόδιζε στὰλήθεια τὴν ὕπαρξή της, νά σου καὶ τὰ χαράματα τῆς ὑγείας. Ἰφτὰ μεταπερνοῦσε ὁ Ἀντρεας μὲ τὸ νοῦ του. Ὅταν ὅμως, πατώντας στὸ πέτρινο τὸ ῥιχτίμι τοῦ σταθμοῦ, εἶδε τοῦ Παρισιοῦ τὰ χαράματα, οἱ λογισμοί του ἀλλάξανε δρόμο, ἢ πιὸ σωστὰ ξαναπήρανε τὸ δρόμο τους τὸν παλιόνε, δηλαδὴ ξαναρχίσανε τὰ γεωμετρικά, τἀριθμητικά, τὰ ὑπερκανονικὰ τὰ κινήματα κ' οἱ μανίες. Τὰ κινήματα πρῶτα πρῶτα σὰν ἀποτρυφερωμένα, σὰ νὰ τὰ ὡδηγοῦσε ἡ ἀφοσίωση μονάχα, ἡ παντοτινὴ σκέψη τῆς μισεμένης. Εἶχε σημαδεμένο μ' ἕνα Μ στὸ κόκαλο ἀπάνω, τὸ ξουράφι ποὺ τὴν ψεσινὴ τοῦ χρησίμεψε στο Μπ..., γιὰ νὰ τοῦ χρησιμέψῃ τὸ ἴδιο καὶ σήμερα στὸ Παρίσι. Ἔβαλε ἄσπρο πουκάμισο ποὺ τοῦ τὸ εἶχε τσιμασμένο μὲ τἀσημένια κουμπάκια στὶς θηλειὲς ἡ Κατινούλα. Μὲ τὴ μεγαλήτερη προσοχή, τραβηξε ἀπὸ τὴ βαλίτσα του ἕνα βιβλίο ποὺ πρὶν τὸ φέρῃ ἀπὸ τὴν κρεββατοκαμερή του στὸ ἐργαστήρι ὅπου δούλεβε τώρα, τὸ πῆρε μαζί του στὸ ταξίδι, γιὰ νὰ περάσῃ κάπως ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Κατινούλας, γιὰ νὰ τοῦ το ἀποθέσῃ ἐκεινη στὸ τραπέζι, σὰ νἄτανε ἀκόμη σπίτι, σὰ νὰ τοῦ κουβαλοῦσε βιβλία. Τοῦ κουβαλοῦσε τουλάχιστο ἕνα, τὸ πιὸ σημαντικό, φρόντιζε πιὰ ὁ ἴδιος γιὰ τἀποδέλοιπα, κ' ἔτσι δὲν ἔμοιαζε πὼς ἀφοῦ ἔφυγε τὸ παιδί του, ἔχανε ὁ Ἀντρέας τὴν ἐλπίδα καὶ παραιτοῦσε τὴν κάμαρα τὴν παινεμένη, τὴν κρεββατοκαμερή του ὅπου καθότανε κ' ἔγραφε, γιὰ νὰ τὴ νοιαζεται καλήτερα, σὰν τὴν εἶχε.

Τέτοιες σοφίες—καὶ τέτοια σοφίσματα — συχνὰ φαντάζεται ἡ ἀγάπη γιὰ νὰ γελάσῃ τὴν πίκρα της. Μα δὲν ἀρκέστηκε ὁ Ἀντρέας σ' ἀφτά. Δὲν ἀρκέστηκε μήτε στὰ γνωστά μας τὰ κινήματα μὲ τὸ ῥολόϊ, τὴ φωτογραφία τῆς Ὅλιας, τὸ στενοπέρασμα τοῦ ἐργαστηριοῦ, τὸ φεγγίτη καὶ τἀνεβοκατέβαστο τζάμι. Καταντοῦσε, βῆμα νὰ μὴν τολμᾷ, χέρι νὰ μὴ σηκώνῃ, νὰ μὴν ἀγγίζῃ πέννα, δίχως νὰ τὰ συνταιριαζῇ ὅλα γιὰ τὸ καλό, ἀπὸ τὸ φόβο του μήπως

μοῦ λείπει ἡ χρειαζούμενη ἀξιωσύνη. Σκέφτηκα πῶς μπορεῖ νὰ γίνω αἰτία νὰ συλλογιστοῦνε καμπόσοι ποιό εἶναι τὸ ἀληθινὸ συφέρο τῆς πατρίδας, κ' ἔτσι ἀφίνοντας κατὰ μέρος τὰ προσωπικὰ νὰ δουλέψουμε ὅλοι ἑνωμένοι γιὰ τοῦ Γένους τὸ καλό.

Πόλη *πάντα δικός σου*
ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΚΑΛΕΣΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Τὸ δεῖλι σβύνει· ξεψυχοῦν στὸν οὐρανὸ τὰ ρόδα,
Στὸν Ὑμηττὸ τῆς ξενητιᾶς οἱ μενεξέδες.
Φεγγάρι δὲ μὲ ξέχασες, καὶ νά·
Προβαίνεις στοὐρανοῦ τὴν ἐρημιά,
Ρίχνοντας φῶς στὴν ὄχαρη
Τὴν κάμαρά μου, τὴν ἀραχνιασμένη...
Ὅλα ἐδῶ πέρα ἀλλάξανε καὶ τίποτα δὲ μένει·
Αὐγές, χαρές, συναπαντήματα κι' ἀγόπες.
Δὲ μένει τίποτα ἐδῶ πέρα...
Μονάχα ἐσὺ σὰν πάντα, ὅπως καὶ πρῶτα
Ἀπάνου ἀπ' τὸν καθρέφτη τοῦ Σαρωνικοῦ,
Ἀγέλαστο, χλωμό, στοχαστικό,
Ὑψώνεσαι, παράπονο τοῦ αἰθέρα.
Ἀλήθεια! πῶς ταιριάξαμε τὸ βράδι αὐτὸ κ' οἱ δυό.
Μεσ' στὴ βαρειὰ κι' ἀργόθυμη ὥρα
Κάτι νὰ βροῦμε ψάχνουμε κάτι χαμένο κλαῖμε.
Χαμήλωσε καὶ κάθησε κοντὰ σὲ μένα τώρα,
Ἀγνάντια ἀπ' τὸ μπαλκόνι μου στὴ λεύκα,
Ὁ ἕνας τὸν ἄλλο νὰ παρηγορήσῃ.
Ὅσα ζητήσεις
Τραγοῦδια στὴ χρυσόπλαστη τὴν ἄρπα θὰ σοῦ εἰπῶ.
Καὶ σὺ θὰ μοῦ ἱστορίσῃς
Γιὰ ἕνα σπιτάκι ἡλιόλουστο κι' ἀφρόντιστο,
Γιὰ κάποιο στόμα
Ποῦ τὄνομα μου ἐπρόφερε θὰ μίσεβα,
Κι' ἀκόμα
Γιὰ δυὸ ματάκια ποῦ δακρίζουνε
Τὸ πέλαγο θωρῶντας.

Γενέβη, Τρυγητὴς 1907.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΤΑΙ
ΚΑΙ ΤΟ "ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ,,

Στὸ ἀποκάρωμα ἑνὸς λαοῦ, ποὺ ἀρέθηκε νὰ τὸν διοικοῦν οἱ μικροπόνηροι μικροσυμφεροντολόγοι μικροπολιτικοί, καὶ τὸ παραμικρὸ ἀντάριασμα εἶνε σοβαρὸ κι' ἀξιοσπούδαστο γεγονός, ποὺ μπορεῖ νὰ μᾶς δώσει ἐλπίδες. Κ' εἶνε γεγονός, ὅτι τώρα τελευταῖα οἱ κάποιοι λοξοὶ ξεφωνίζουν κι' ἀκούγονται. Ὅπως εἶνε γεγονός, ὅτι οἱ ὀλίγοι ζωντανοὶ δὲν ἔπαψαν ποτὲ νὰ κινοῦνται.

Ὥστε ἡ δουλιὰ προοδεύει. Δουλιὰ δίμορφη. Δουλιὰ ὑστερικὴ καὶ δουλιὰ ἤρεμη κ' ἐπίμονη.

Κι ἡ μιὰ κι ἡ ἄλλη,ὡς τὰ σήμερα,σκάφτει λαγούμια στὸ Καθεστώς. Ἐργασία τίμια. Ἐργασία, ποὺ γίνεται ἀκόμα στὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν· καὶ ξεσπᾶ μ' ἐγερτήρια καὶ μ' ἀγγέλματα μιᾶς ἐπαναστάσεως εἰρηνικῆς, ἰδεολογικῆς. Ἐπαναστάσεως κατὰ τῆς Διοικήσεως τῆς Ρουτίνας, κατὰ τῶν Προλήψεων καὶ κατὰ τοῦ Δασκαλισμοῦ. Ἐπαναστάσεως, ποὺ θέλει τὴ χειραφέτησι τῆς Ἐθνικῆς Συνειδήσεως, τῆς Τέχνης καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐγκεφάλου.

Καὶ φαινόμενο παραδοξότατο, σημεῖο τῶν καιρῶν, τρανότατη ἀπόδειξις τοῦ ἀνταριάσματος ποὺ λέγαμε, ἐν ᾧ μιλεῖ ὁ παραξενότατος Γιαννόπουλος ὄχι μόνο τὸν ἀκοῦνε ὅλοι, ἀλλὰ καὶ συμφωνοῦν ἀκόμα σὲ πολλὰ μαζί του ὡς καὶ οἱ ἀγαθοπουλικότατοι νοικοκυραῖοι πελάτες τῆς «Ἑστίας».

Καὶ γιὰ νἄρθουμε στὰ τελευταῖα σημάδια, ποὺ βεβαιώνουν τὸ ἄλλο ποὺ εἴπαμε, ὅτι ἡ Δουλιὰ προοδεύει... Ὁ Γαβριηλίδης, ὁ σφριγηλότατος καὶ ἰδεολογότατος τῶν πολιτευομένων Ρωμιῶν— διότι πολιτεύεται πραγματικά, ὅπιος ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ Κοινὰ καὶ μιλεῖ γι' αὐτὰ—τἄβαλε τώρα τελευταῖα μὲ τὸ Βουλευτήριο καὶ μὲ τὴν τάξι, νὰ ποῦμε, τὴν ἀστική, ποὖχει τὴ δύναμι καὶ τὸ συμφέρον νὰ θέλει τέτιο τὸ Βουλευτήριο, γιατὶ τρώει κι' ἀποζεῖ ἀπὸ τὸ *Κασβελάκι*, ὅπως ἔλεγε ὁ γέρο—Κανάρης. Ἐσήκωσε λοιπὸν ἡ ὑστερικὴ «Ἀκρόπολις» τὴν παντιέρα τῆς Ἐπαναστάσεως· καὶ στὴ φούρια της καλεῖ ἀνάμιχτα βοηθοὺς στὸ ἔργο τῆς ἀνασυντάξεως τῆς Χώρας,' δικηγόρους καὶ παπάδες, γιατροὺς καὶ βιομήχανους, δασκάλους καὶ ἀξιωματικούς, ἀνθυπολόγιους καὶ τραπεζίτες, κτηματίες καὶ ἀπένταρους, κι' ὅλη τὴν ἀστικὴ τάξι καὶ τοὺς Ἰάπωνες μαζὶ τῆς Βουλῆς

Καλεῖ, θἄλεγε κανένας, ὅλους ἐναντίον ὅλων. Πού, ὅπιος ξέρει τὸ Γαβριηλίδη, θ' ἀναγνώριζε ὅτι δὲν εἶνε δύσκολο νὰ τὸ φαντάσθηκε. Μὰ ἐκεῖνο, ποὺ ἀπομένει πάντοτε δύσκολο ἀπὸ τὸ πρόγραμμά του νὰ καθαρισθεῖ καὶ δυσκολότερο νὰ καθορισθεῖ εἶνε τὸ «πῶς» καὶ τὸ «γιατί» θὰ συνεργασθοῦν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί.

Πιές κοινὲς ἰδέες; Τί κοινὰ συμφέροντα; Πιά κοινὴ ἀνατροφὴ ἑνώνει τοὺς συνεργάτες αὐτούς; — Μιὰ ἀπάντησι βρίσκουμε : Ὅλοι οἱ τίμιοι, (ἔτσι ἀόριστα, ὅπου κι' ἂν ὑπάρχουν) ποὺ νιώθουν νὰ τοὺς ἑνώνει τὸ ἐνδιαφέρον (ἔτσι πάλι ἀόριστα) γιὰ τὸ Κοινὸ Συμφέρον, πρέπει νὰ δουλέψουν γι' αὐτό, ὀφείλουν *νο πολιτεύονται* (αὐτὸ πλέον δὲν εἶνε ἀόριστο).

Κ' ἔτσι ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν ἀοριστία τοῦ «γιατί» βγαίνει μιὰ φωτεινὴ ἠθικοπολιτικὴ ἀρχή, ποὺ μᾶς λέει : Ὅλοι ἐσεῖς οἱ τίμιοι Ρωμιοί, ὅπου, ὅπιοι κι' ὅ,τι κι' ἂν εἶσθε, ὅλοι ἐσεῖς ποὺ δὲ στέργετε τὸ παρὸν, ἔχετε πατριωτικὸ καθῆκον *νὰ πολιτεύεσθε*, νὰ ἐνδιαφέρεσθε δηλαδὴ γιὰ τὰ Κοινὰ καὶ νὰ ἐλέγχετε τοὺς πολιτικούς. Κ' ἔχετε τὸ καθῆκον νὰ ξετοπίσετε ἀπὸ τὴ Διοίκησι τῶν Κοινῶν τοὺς μικροσυμφεροντολόγους. Καὶ τὸ ἐνδιαφέρον σας κι ἡ Θέλησί σας πρέπει νὰ χαρίσει—*γιατὶ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει* – στὸν τόπο Κυβέρνησι, ποὺ θὰ σᾶς δώσει Παιδεία, ποὺ νὰ μὴ στραβώνει τὰ παιδιά σας, Δικαιοσύνη, ποὺ νὰ μὴ δημιουργεῖ Σαντάδες, Ἀσφάλεια, Συγκοινωνία καὶ Δουλιὰ Ἐθνική.

Ὡραῖα λόγια. Ὡραῖες ἀρχές. Κι' ὅλ' αὐτὰ βγαλμένα μέσα ἀπὸ δημοσιογραφικό, ἀμέθοδο κι' ἀκαθάριστο κάλεσμα σὲ μιὰ κοινὴ ἐνέργεια ὅλων τῶν τίμιων καὶ προοδευτικῶν (ἔτσι ἀόριστα) στοιχείων τοῦ Τόπου.

Ἐντελῶς ἀντίθετα, τώρα τελευταῖα, θέλησε νὰ ἐργασθεῖ γιὰ τὸ ἴδιο ζήτημα ὁ κ. Σκληρός. Καὶ μὲ τὸ διαβασμένο βιβλίο του, γραμμένο μὲ τάξι καὶ μὲ μέθοδο, ξερὰ κοφτὰ μᾶς λέει: «Πρέπει νὰ γίνει ἀνατίμησις ὅλων τῶν τιμημάτων» στὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν Ἀλλ' αὐτὸ νὰ τὸ προσμένετε μόνο σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς ριζικῆς ἀνατροπῆς τῶν Κοινωνικῶν συνθηκῶν. Καὶ γιὰ τὴν ἀνατροπὴ αὐτὴ πρέπει νὰ δουλέψουν ὁ προοδευτικὸς κόσμος, ἡ φοιτηταριά, τὰ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα κι' οἱ Δημοτικισταί. Ὅλοι αὐτοὶ ἀντάμα πρέπει νὰ στραφοῦν στοὺς προλετάριους (ἐργάτες) νὰ τοὺς ὀργανώσουν σὲ τάξι χαρακτηριστικὴ καὶ νὰ τοὺς μορφώσουν,γιὰ νὰ μαθοῦν ὅτι τὰ συμφέροντά τους εἶνε ἀντίθετα ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῆς Ἀστικῆς Διοικούσας τάξεως καὶ γιὰ νὰ νιώσουν τὴ δύναμί τους, δύναμιν ἱκανὴν ν' ἀντιμετωπίσει σὲ πάλη τάξεων καὶ συμφερόντων τὴ δύναμι τῆς Ἀστικῆς τάξεως. Ἀπὸ τὴν πάλη αὐτὴ τῶν τάξεων, ποὺ θὰ γίνεται μὲ νόμιμα μέσα... (Κοινοβουλευτικὴ μορφὴ τοῦ Σοσιαλισμοῦ. Γερμανική, δηλαδή, μορφή. Καὶ θέλαμε νὰ ρωτήσουμε τὸ συγγραφέα : γιατὶ βρίσκει, ὅτι ὁ Ρωμιὸς σοσιαλιστὴς θὰ ὁμιάσει περισσότερο τὸ Γερμανὸ κι' ὄχι τὸ Γάλλο σοσιαλιστή ; Μήπως ἀνακάλυψε ὁ συγγραφεὺς κάπια βαθύτερη

στερέψουνε ξαφνικὰ οἱ πηγὲς τῆς ζωῆς ποὺ τῆς ἔχυνε τὸ φῶς, ἀπὸ τὸν πόθο του νὰ βαστάξουνε τἀποτελέσματα τῆς ῥαδιογραφίας, νὰ τοῦ γειάνουνε ὁλότελα τὴν Κατινούλα. Εἶχε ὅμως τώρα κι ἄλλο σκοπό. Ποιός ξέρει ἂν ἄδικα τὸν εἶχε. Ὁ Ἀντρέας, τὸ ἄὔλο ποὺ λένε, δὲν τὸ ξεχώριζε ἀπὸ τὸ ὑλικό, δὲν ξεχώριζε τὴ δύναμη ἀπὸ τὴν ὕλη. Τὴ θέληση ἄξαφνα τὴν περνοῦμε γιὰ κάτι ἄπιαστο, ἐνῶ μπορεῖ νἄναι μόνο καὶ μόνο κάτι τις ἄφαντο. Ἀέρας ἡ θέληση δὲ γίνεται νὰ εἶναι, ἢ πιὸ σκέττα νὰ τὸ ποῦμε, δὲ γίνεται νὰ εἶναι τίποτε ἡ θέληση, ἀφοῦ κι ὁ ἀέρας εἶναι κάτι. Μιὰ μορφὴ θἄχῃ κ'ἡ θέλησή μας. Στὴν ἁπλὴ τὴν κουβέντα, σὰ μιλοῦνε ἀντάμα δυὸ νομάτοι, ἡ θέληση τοῦ ἑνὸς ἀδύνατο νὰ μὴ φυσᾷ στὰ φρονητικὰ ἢ ἂν προτιμᾷς στὸν ἐγκέφαλο τοῦ ἀλλουνοῦ, εἰδεμὴ δὲ θὰ ὕπαρχε κουβέντα, μιὰ κι ἀναγκάζουνται νἀκούσουνε τὰ λόγια, νὰ παρακολουθήσουνε τὴν ἰδέα ὁ ἕνας τοῦ ἀλλουνοῦ, ἐνεργώντας μὲ τὴν ἐνέργεια κ' οἱ δυό. Ἡ ἐνέργεια πῶς μεταδίνεται ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλονε ; Κάπου θὰ χτυπᾷ. Καὶ πῶς νὰ χτυπήσῃ τὸ ἄὔλο, πῶς νὰ ἐνεργήσῃ τὸ τίποτα ; Κανένας ἀόρατος ἠλεχτρισμός, κάτι κύματα, κανένα ῥέμα θὰ τρέχῃ ἀναμεταξὺ τοὺς δυό μας τοὺς συντρόφους. Τὸ ῥέμα ἴσως τὸ ξεδιαλίσουνε, ἴσως τὸ συστηματίσουνε κατόπι καὶ τὸ πιάσουνε.Μὰ εἶναι τάχατις τρέλλα νὰ *θέλῃ* κανεὶς κι ἀπὸ τώρα ; Νὰ θέλῃ, μ' ὅλη τὴν ὁρμή, μ' ὅλη τὴν μπόρα τῆς ψυχῆς του. Μ' ὅλη τὴ συνέργεια τὴ νεβρική του, μ' ὅλο του τὸ εἶναι. Γιατὶ νὰ χάνεται μιὰ τέτοια θέληση ; Γιατὶ νὰ μὴν πάῃ ἐκεῖ ποὺ τὴ σπρώχνεις ; Καὶ τὸ ῥέμα ἐκεῖνο τῆς θέλησής του, ποὺ τοῦ τὴν πολλαπλασιάζανε μέσα του ἡ λάχταρα κι ὁ ἀγώνας, ὁ Ἀντρέας κάθε μέρα, θέλοντας γιὰ τὴν Κατινούλα, βάζοντας τὴν Κατινούλα μὲ τὸ νοῦ του, τῆς τὄστελνε, τῆς τὸ ξεμάκραινε, τῆς τὸ παρατραβοῦσε ὡς ἐκεῖ πέρα, νὰ μπῇ στὰ σωθικά της.

Βέβαιο εἶναι πῶς εἴτε ὅπως τὸ στοχαζότανε ὁ φίλος της, εἴτε ἀλλιῶς, ἡ θέληση τοῦ Ἀντρέα δούλεβε καὶ δούλεβε στἀπόβαθα τῆς Κατινούλας. Εἶχε καὶ δική της θέληση, μοναδικὴ μάλιστα, τὸ κορίτσι. Μὰ ποιός θὰ μᾶς πῇ τί θἄξιζε, τί θἄ κατάφερνε ἡ θέλησή της, ἂ δὲν εἴτανε ὁ Ἀντρέας ; Μόνη, παραιτημένη, χωρὶς βοηθὸ ἢ μὲ βοηθοὺς ὅποιους τύχαινε, θὰ ζοῦσε ἄραγες ἀκόμη ; Πόσοι πεθάνανε, γιατὶ στὸ πλεβρό τους δὲ βρέθηκε πλεβρὸ ποὺ νἀκκουμπήσουνε,ὄχι γιατὶ τοὺς ἔῤῥιξε κάτω ἡ ἀῤῥώστια! Λοιπὸν καὶ ἡ θέληση κάτι μπορεῖ, ἐξὸν ἂν τἀποδώσῃς ὅλα στὴν ἀγάπη, ἐπειδὴ κ' ἡ θέληση τί ἄλλο εἶναι ; Τί ἄλλο εἶναι ἡ ὁρμὴ ποὺ ἀπὸ τὰ στήθια μας πετιέται γιὰ νὰ χωρέσῃ ὡς καὶ στὰ στήθια σου ; Μήπως κι ἂ δὲν τὴν ἀγαποῦσε καθαφτὸ τὴν Κατινούλα ὁ Ἀντρέας, δὲ θἄμοιζε ἡ θέλησή του μὲ τὴν ἀγάπη; Μήπως καὶ προτοῦ φυτρώσῃ στἀπόμεσά του ἀγάπη ποὺ καὶ τώρα δὲν τὴν ἔβλεπε, μήπως κι ὅταν ἀπὸ σπλαχνιά, στὸ Χαμονοκόρφι, ἄξαφνα, διαβάζοντας τὸ Σοφοκλή, τὴ συλλογίστηκε ποὺ πονοῦσε, μήπως δὲν τὴ γλύτωσε καὶ τότες μὲ θέλησῃ ποὺ τοῦ ἐρχότανε ἀπὸ τὴν ἀγάπη, ναί, ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῆς Ὅλιας, τὸ ξέρω, ἀπὸ ἀγάπη ὡρισμένη, ἀπὸ ἀγάπη, πιὸ σωστὰ νὰ ξετάσῃς, μιᾶς καρδιᾶς ποὺ εἶναι ἄξια νἀγαπᾷ καὶ νὰ θέλῃ, ἀπὸ ἀγάπη ὅμως, ὅπως κι ἂν εἶναι ; Μήπως καὶ τώρα, ὅσῃ θέλῃσῃ κι ἂν εἶχε ἀπὸ φυσικό της ἡ Κατινούλα, δὲν κινοῦσε τὴ θέλησή της, δὲν τὴ γιγἄντωνε ἡ θέλησῃ τοῦ Ἀντρέα ἡ λαχταριστή ; Καὶ μήπως δὲν εἶναι ἀφτὰ ἔργα πλημμυρισμένης στὸν ἄθρωπο ἀγάπης, ποὺ πότε του τὴ νοιώθει καὶ τὴ μολογᾷ, ποὺ πότε της ἀνοιώθητά του ξεχειλίζει σὲ κάθε κῦμα τῆς ψυχῆς του ;

Ἡ ψυχὴ τῆς Κατινούλας, γιὰ νἀναγαλλιάσῃ, γιὰ νὰ κάμῃ θέλῃσῃ, δὲ χρειαζότανε καὶ τόσα, δὲ χρειαζότανε τὴν καθαφτὸ τὴν ἀγάπη καθὼς τὴν ἐν-

συγγένεια τοῦ Γερμανικοῦ χαρακτῆρα μὲ τὸν Ρωμέϊκο ;)

Ἐξακολουθοῦμε. Ἀπὸ τὴ νομιμότροπη λοιπὸν πάλη τῶν συμφερόντων θὰ προκύψουν κοινωνικὲς συνθῆκες ἄλλες, κοινοβουλευτικὰ ἤθη ἄλλα, τύπος ἄλλος, μὲ μιὰ λέξι *Πρόοδος* καὶ στὰ ὑστερνὰ Κοινωνικὸ μέλλον ἀνώτερο. Μαζὶ μὲ ὅλα τ' ἄλλα ποὺ θὰ ἐπικρατήσουν, θὰ ἐπικρατήσει κὴ Ἐθνική μας Γλῶσσα στὸ Σκολεῖο, διότι θἄνε ἡ γλῶσσα τῶν προλεταρίων, ποὺ τελικὰ ἐνίκησαν στὴν πάλη.

Ἐδώ, καθὼς βλέπετε, προχωροῦμε στὴν πρόοδο, στὴ λύσι ὅλων τῶν ζητημάτων μ' ἕνα γενικὸ σχέδιο θετικὸ κι' ὁριστικό. Ὁ δρόμος μας εἶνε ὁ ἀσφαλής, ἐπιστημονικός, ἀφοῦ κατὰ τὸν συγγραφία πάντοτε| ἔτσι, μὲ τὴν πάλη τῶν τάξεων, ἔγεινε ὁ Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμὸς κ' ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξελίσσεται πρὸς τὴν πρόοδο.

Διαβάζοντας τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκληροῦ θὰ μπορούσαμε ἐπὶ τέλους νὰ ἐλπίσουμε, ὅτι βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ θετικὸ πρόγραμμα ἐνέργειας, ἂν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὁ συγγραφέας ἐφρόντιζε νὰ μᾶς δώσει ὀλίγο καθαρότερα τὰ κοινὰ σημεῖα, τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, τοῦ Προοδευτικοῦ Ρωμιοῦ καὶ τοῦ Ριζοσπάστη Ρωμιοῦ. Τί εἴδους ἄνθρωποι τάχα νὰ εἶνε αὐτοί ; Ποῦ νὰ κατοικοῦν ; Τί λένε ; Σὰν τί νὰ θέλουν ;

Τὸ ὅ,τι ὑπάρχουν στὴ Γερμανία, ἢ στὴ Γαλλία, προοδευτικοὶ δὲ θὰ πεῖ, ὅτι ἔτσι ἀόριστα γραφόμενο μπορεῖ νὰ μᾶς πείσει πὼς ὑπάρχουν καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Οἱ δὲ Ριζοσπάστες πιοί νάνε ; Ἐκτὸς ἂν ἐννοεῖ τὰ χαλασμένα μυαλὰ ἀπὸ τὴν Ἐκπαίδευσί μας, ποὺ δὲν τὰ συνήθισε νὰ δουλεύουν, ἀλλὰ στὸ νὰ λένε μεγάλα λόγια καὶ νὰ ξεφωνίζουν γιὰ μεγαλείτερες ψευτιὲς καὶ ψεύτικες ἀλήθιες. Ἐκτὸς ἂν ἐννοεῖ, τὸ ξαναλέμε, τοὺς χαμένους, ποὺ ἐπειδὴ τὸ Σχολεῖο δὲν τοὺς ἑτοίμασε γιὰ τὴ ζωή, ἀλλὰ τοὺς ἄνοιξε μὲ ψεύτικες γνώσεις τὴν ὄρεξι γιὰ μεγάλα, ἐν ᾧ στὰ ταπεινὰ καὶ γιὰ τὰ ταπεινὰ γεννήθηκαν κι' ἀπόμειναν, τὰ βάζουν—ἀνίκανοι νὰ ζήσουν—μὲ κάθε δουλευτὴ κ' ἐπαγγελματία, ποὺ ἔχει ψωμὶ καὶ τρώει, καὶ μισοῦν τὸ καθεστὼς ἐπομένως, ἐπειδὴ τὸ καθεστὼς δίκια ἐπιτρέπει στοὺς δουλευτάδες μόνο νὰ χαίρονται τὴ Ζωή.

Ἐμεῖς πραγματικὴ Ριζοσπαστικὴ Ἰδέα στὸν τόπο μας μόνο μιὰ ξέρουμε, ποὺ κυκλοφορεῖ καὶ ζεῖ, καὶ φανατίζει τοὺς προοδευτικοὺς ὀπαδούς της—ὀπαδούς, ποὺ δὲν τοὺς κινεῖ κανένα ὑλικό, οὔτε ἀτομικό, οὔτε τάξεως κοινωνικῆς, συμφέρον, ἀλλὰ καθάριο τὸ Συμφέρον τὸ Ἐθνικὸ—τὴν ἰδέα τῆς Ἐθνικῆς Γλώσσας, τὴν Ἰδέα τῶν Δημοτικιστῶν.

Μόνοι αὐτοὶ ζοῦν καὶ μάχονται γιὰ μιὰ ἰδέα στὸν τόπο μας. Καὶ τοὺς βλέπεις νὰ μοχθοῦν,ὑλικὰ ὄντα, γιὰ τὴν ἄϋλη Ἰδέα τους. Μόνον αὐτοὶ ἔχουν ἕνα προοδευτικὸ καὶ ριζοσπαστικὸ ψυχολογικὸ κοινὸ γνώρισμα : Τὸ ὅ,τι κλωτσοπάτησαν μιὰ πρόληψι βαθύρριζη, σὰν τὴ γλωσσική. Καὶ μόνον αὐτοί, ἐπομένως, ὑπόσχονται στὸν ἀντικειμενικὸ συγγραφέα, ὅτι ἔχουν τὰ προσόντα νὰ κλωτσοπατήσουν καὶ ἄλλες προλήψεις, ὡς ποὺ νὰ φτάσουν στὴν ἀνατίμησι ὅλων τῶν τιμημάτων, ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ φτάσουν ὡς τὰ ἐκεῖ.

Ὅσον ἀφορᾶ τὴ Φοιτηταριά, ὁ συγγραφέας, ποὺ τόσο ἐβιάσθηκε ἀόριστα νὰ βρεῖ καὶ στὸν τόπο μας προοδευτικὸν κόσμο καὶ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα, ἄξιους νὰ τοὺς δώσει σύντροφους στὴν τάξι τῶν Δημοτικιστῶν, ἐβιάσθηκε πάλι νὰ τῆς δώσει σύντροφο τὴν ὡρισμένη τάξι τῶν Φοιτητῶν, ἡ ὁποία ὅμως βεβαιότατα ἀποδείχθηκεν ἐχθρικότατη σὲ κάθε προοδευτικὴ τάση. Καὶ γιὰ ἐμᾶς τοὺς ἐδῶ τὸ συντηρητικότατο φέρσιμο τῆς φοιτηταριᾶς μᾶς φαίνεται καὶ φυσικότατο. Γιατὶ ξέρουμε, ὅτι οἱ νέοι αὐτοὶ βρίσκονται ἀκόμα, κάτω ἀπὸ τὰ νύχια τῆς ὀπισθοδρομικῆς καὶ μεσαιωνικῆς Ἐκπαιδεύσεώς μας. Καὶ ξέρουμε ἀκόμα σὰν παθοὶ ποὺ εἴμαστε, ὅτι γιὰ νἄνε κανένας στὸν τόπο μας προοδευτικὸς πρέπει νὰ φρόντισε καὶ νὰ κατώρθωσε νὰ ξεδιπλώσει καὶ τὴν τελευταία δίπλα τοῦ μυαλοῦ, ποὺ ἀπόχτησε στὸ Σχολεῖο. Γιὰ μιὰ δὲ τέτια ἐργασία — τὸ χάλασμα δηλαδὴ τῆς πρώτης ἀνατροφῆς καὶ τὸ ξανάφτειασμα δικῆς του δεύτερης— ὁ νέος φοιτητὴς κι' οἱ πολλοὶ φοιτηταὶ οὔτε ἱκανοὶ εἶνε, οὔτε τὸν καιρὸ εἶχαν. Γιὰ τοῦτο ἡ φοιτηταριά, ὡς τὴν ἐποχὴ ποὺ θὰ μεταρρυθμισθεῖ τὸ Σχολεῖο μας, πρέπει νὰ λογαριάζεται καὶ θὰ εἶνε ἐχθρικιὰ σὲ κάθε τάσι προοδευτική.

Τὸν κίνδυνο, ἄρα, ποὺ διατρέχει ὁ καθένας, ποὺ θὰ πασχίσει νὰ ἐφαρμόσει στὸν τόπο μας ὅ,τι γίνεται στ' ἄλλα μέρη, βαφτίζοντας μ' ὀνόματα, προοδευτικὰ καὶ ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα, τάξεις ἀνθρώπων, ποὺ δὲν ξέρει κἂν ἂν ὑπάρχουν, ἢ ποὺ ξέρει πὼς ὑπάρχουν, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νὰ πληροφορηθεῖ κι' ἂν μπορεῖ νὰ εἶνε προοδευτικές, δὲν τὸν ἀπόφυγε κι' ὁ κ. Σκληρός. Γιὰ τοῦτο τοὺς Δημοτικιστάς, τοὺς πραγματικὰ ριζοσπάστες καὶ προοδευτικοὺς ἀπὸ τὸ φυσικό τους, ἀπὸ τὴ μελέτη κι' ἀπὸ τὴ σκέψι, τοὺς ἐσυντρόφιασε μ' ἀνύπαρχτα ριζοσπαστικὰ στοιχεῖα καὶ μὲ τὴ συντηρητικότατη φοιτητικὴ νεολαία. Ἐν τούτοις ἔπαινος ὀφείλεται στὸν συγγραφέα, διότι μᾶς ἐκθέτει τὸ πὼς πρέπει κάθε σχέδιο ἐνέργειας νὰ εἶναι ἄρτιο, καὶ πρὸ πάντων, διότι κατώρθωσε νὰ διακρίνει μὲ τ' ἄλλα τ' ἀνύπαρχτα καὶ τὸ μόνο ἀληθινὸ προοδευτικὸ στοιχεῖο τοῦ τόπου μας, τοὺς Δημοτικιστάς.

Κι' ὅταν ἀποτείνεται πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς λέει: Ὅτι ἔχουν καθῆκον νὰ τεθοῦν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς κάθε προοδευτικῆς τάσεως καὶ ἰδέας κι' ὅτι ἔχουν καθῆκον νὰ μελετοῦν καὶ νὰ μεριμνοῦν γιὰ τὴν κοινωνικὴ κατάστασι, ΝΑ ΠΟΛΙΤΕΥΟΝΤΑΙ δηλαδή, κάμνει κάπως μὲ θετικότερη μορφὴ τὸ ἴδιο θεάρεστο ἔργο μὲ τὸν Γαβριηλίδη, ποὺ γενικότατα, ἀποτεινόμενος πρὸς ὅλους καὶ πρὸς κανένα, κοπανᾶ: ὅτι ἔχουν καθῆκον **νὰ πολιτεύονται** ὁ κάθε τίμιος πολίτης, ὁ κάθε πατριώτης, ὁ κάθε ἱκανὸς καὶ μὲ φωτιὰ στὴν καρδιὰ ἀξιωματοῦχος τοῦ Κράτους.

Αὐτὰ τὰ λόγια εἶνε τὸ κέρδος τῶν Δημοτικιστῶν, ποὺ θὰ διαβάσουν τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκληροῦ.

Μετὰ ταῦτα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ δοῦμε, ἂν ἡ ὑποκίνησι ἐργατικοῦ ζητήματος στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ συνέχειά του θὰ φέρει τὴν ἐπικράτησι τῆς Γλωσσικῆς Ἀλήθειας καὶ τ' ἄλλα τ' ἀγαθὰ μαζί, ποὺ ὑπόσχεται τὸ βιβλίο. Διότι ἐμεῖς οἱ Δημοτικισταὶ τὴ γλωσσικὴ ἀλήθεια τὴ θέλουμε γιὰ τὸ καλὸ τοῦ τόπου μας. Κι' ἂν ἐπρόκειτο νὰ φέρουμε τὴ γλωσσικὴ πρόοδο, ρίχνοντας τὸ Κράτος σὲ μαλώματα καὶ συφορὲς καὶ σὲ δεινά, θὰ προτιμούσαμε βέβαια νὰ μείνει τὸ Κρατος στὴ θέσι ποὺ βρίσκεται μὲ τὸ καλλίτερο παρὸν καὶ μὲ τὸ ἐλεεινὸ γλωσσικὸ καθεστώς.

Ἡ ἐξέτασις ὅμως τοῦ ἐὰν ὁ δημοτικιστὴς πρέπει νὰ βοηθήσει τὴ δημιουργία ἐργατικοῦ ζητήματος καὶ τὸ ξάναμμα τῆς πάλης τῶν τάξεων, γιὰ νὰ βασιλέψει κ' ἡ γλωσσικὴ ἀλήθεια, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνει, μόνο ἐὰν ὁ συγγραφέας εἶχε γράψει τὸ θετικοφανὲς καὶ μελετημένο σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειες σχέδιο ἐνέργειας μελετῶντας τὸν τόπο μας, ὅταν ἤκι' ὅλα ὅσα λέει θὰ ἦταν ἐνδεχόμενα καὶ φόβος νὰ γίνουν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ συγγραφέας ἐφρόντισε νὰ μεταφυτέψει ἐδῶ τὸ ὅ,τι ἔγεινε ἀλλοῦ, μὲ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ δημιουργία ἐργατικοῦ ζητήματος καὶ τὰ ρεστα ποὺ μᾶς ὑπόσχεται, μᾶς ὑπόσχεται ἁπλούστατα γέμισμα πίθου Δαναΐδων μ' ἀνοιχτότερες τρύπες, ἀπὸ ἐ-

---

νοοῦνε, τῆς ἔφτανε τὸ αἴσθημα, τῆς ἔφτανε κ' ἕνας λόγος. Τὴν τετάρτη, δέκα τοῦ Γεννάρη, ποὺ δὲν εἶχε πιὰ πλάγι της τὸν Ἀντρέα, ἔλαβε πρωὶ πρωὶ γραμματάκι τῆς Μοιρίτας καὶ τὸ συλλογίστηκε νὰ τῆς γράψη τὸ μικρό, ἴσια ἴσια γιὰ νὰ παρηγορήση τὴ μοναξιά της. Ἔλεγε μέσα πὼς τῆς χαρίσανε σωρὸ σωρὸ νόστιμα, ὄμορφα, σφανταχτερὰ πράματα τὴν πρωτοχρονιά, μὰ πὼς τώραιότερο τὸ χάρισμα ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ γίνη,θἄτανε ἡ γιατρειὰ τῆς Κατινούλας. Δὲν τὸ ὑποψιαζότανε κείνη τὴ στιγμὴ τἀγάθὸ τὸ παιδάκι, τί δίκιο ποὺ εἶχε νὰ τὸ παθῆ καὶ πόσο ἡ ἀρρωστη δούλα ἔμελλε νὰ τῆς σταθῆ χρήσιμη κατόπι. Δὲν τὸ ὑποψιαζότανε μήτε ἡ δούλα ἡ καημένη. Ἄναψε ὅμως ὁ νοῦς της μὲ τὰ λόγια τὰ θεόγλυκα τῆς λατρεμένης,πῆρε ἡ φαντασία της δρόμο, εἴτανε πιὰ γιατρεμένη. ἄφινε τὸ Μπ..., ἔτρεχε στὴν Κερμαρία καὶ τὴν πέμτη, ἕντεκα, μηνοῦσε τοῦ Ἀντρέα πὼς «ὅταν ἔρθη τἀγγελούδι μου στὸ Χαμονοκόρφι, μπορεῖ νὰ τὄχη γιὰ βέβαιο πὼς θὰ τὴ φάω στὰ φιλιά, κι ἀφοῦ ὅλοι μοῦ παραγγέλνουνε νὰ τρώγω, νὰ τρώγω πολύ, κανεὶς δὲ θἄχη τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ πῆ τίποτις.» Καὶ τέλειωνε τὸ γράμμα της μὲ φωνὴ ἐλπίδαι, πεποίθησης καὶ χαρᾶς· «Ἀφέντη μου, τὴ χρυσή μου τὴ φαμελιὰ τὴ φιλῶ μὲ ὅλη, ὅλη τὴ ζωή μου ποὺ θἄνκι μακρινή.»

Δὲν τὴν ἔμελε πιὰ μήτε γιὰ τὸ βήχα της μήτε γιὰ τὴν κούραση. Θύμωνε μάλιστα καὶ μὲ τὴν κούραση καὶ μὲ τὸ βήχα. Καλὸ σημάδι κάποτες στὸν ἄρρωστο κι ὁ θυμός· δείχνει πὼς θέλει νὰ γλυτώση, βάζει τὰ δυνατά του, ἔτσι τοῦ ἔρχεται κ' ἡ δύναμη· «Ἔμεινα πλαγιασμένη ὡς τὶς δυόμισι, ἂν καὶ λαμπρὸς ὁ καιρὸς γιὰ περίπατο· κοιμόμουνε δὲν κοιμόμουνε, ἀχουζούρεφτη χουζουρεμένη, μισὰ μισά·στὸ τέλος ἀπὸ τὴ φούρκα μου σηκώθηκα, γιατὶ τόντις ἡ κούρασή μου κάποτες μὲ φουρκίζει, πρέπει νὰ πάρω ἀπάνω μου γιὰ νὰ βγῶ ἀπὸ τὸ κρεββάτι μου ὄξω, ποὺ καὶ τὸ κρεββάτι καταντᾶ νὰ μὲ κουράζη.» Ὁ κ. Σεβιλὰς γυρέβει νὰ τῆς κόψη τὸ βήχα μὲ σιναπισμένα καταπλάσματα, ἰωδοβάμματα καὶ τέτοια «Ναί, χωρὶς ἄλλο, κι ὅ τι μοῦ διατάξη· καὶ γὼ τώρα τὸ βρίσκω πὼς ὁ βήχας μου πιὰ εἶνκι βαρετὸς μὲ τὸ παραπάνω· θέλω νὰ τὸν ξεφορτωθῶ, μὲ κουράζει· ἀπὸ τὸ πρωί, πολὺ δὲν ἔβηξα· μὰ τὴ νύχτα μὲ σκοτίζει.»

Ὡστόσο τὰ μαντάτα δὲν εἴτανε διόλου ἀχαμνά. Θάματα, ἡ ῥαδιογραφία. Τὸ γράμμα τῆς παρασκεβῆς, δώδεκα, σημαντικό, πιὸ σημαντικὸ ἀπ' ὅσα ἔλαβε ὁ Ἀντρέας κι ἀπ' ὅσα μὲ τὰ μάτια του εἶδε. Σημαντικώτερο ἀκόμη, γιατὶ τὸ ῥαδιογράφημα τῆς παρασκεβῆς ἐκείνης σὰ νἀποκορύφωνε ὅλα τἄλλα· «Πολυαγαπημένε μου ἀφέντη, ἀμέσως νὰ σᾶς ἀναγγείλω τὴν ἔξοχη τὴν εἴδηση, δηλαδὴ πὼς σήμερις ὁ κ. Χουΐτερης εἴτανε τρελλὸς ἀπὸ τὴ χαρά· μοῦ εἶπε πὼς σήμερα μονάχα μποροῦσε τόντις νὰ πῆ πὼς ἡ φούσκα φανέρωνε σπουδαία καλητέρεψη κι ἀπὸ μέσα. Πηδοῦσε ἀπὸ τὴ χαρά του μπροστὰ στὴ Βιχτώρια καὶ μπροστὰ στὸ δοῦλο του.Μοῦ εἶπε πὼς στἀλήθεια μποροῦσα νὰ πῶ τώρα πὼς τὸ φῶς, στὸ Μπ.... τὸ βρῆκα. Μοῦ λαφροχτυποῦσε τὰ σκέλια μου ἀπὸ τὴ χαρά του. Εἴμουνε σαστισμένη. Καὶ μοῦ εἶπε ἀκόμη πὼς νὰ ἡ ὥρα νἄχω καὶ παράπονα,ἴσια ἴσια σήμερα. Μὰ ἐγὼ παραπονιόμουνε γιὰ κάτι παντάπασι διαφορετικὸ ποὺ θὰ σᾶς τὸ δηγηθῶ παρακάτω. Μοῦ εἶπε πὼς μὲ τὰ σωστὰ του εἴτανε πολύ, μὰ πολὺ φκαριστημένος σήμερα. Μοῦ ἔβαλε στὴ φούσκα ἕνα γυαλινο μασούρι, ὄχι ὅμως ποὺ νὰ μοῦ μπῆ ὡς τὸ βάθος, παρὰ μόνο στοῦ ζώχειλου τὴν μπασιά. Πιθανὸ πὼς ἔχει πάρα πολλὴ δυναμη γιὰ νὰ τὸ δοκιμάση ὡς τὰ μέσα μέσα. Θὰ προχωρήση, λέει, ἀγάλια γάλια.Εἴτανε τόσο χαρούμενος ποὺ κάθησε πλάγι μου σὲ μιὰ καρέγλα, κι ὅλη τὴν ὥρα μοῦ χαμογελοῦσε κι ἄλλη κουβέντα δὲν εἶχε. Ποτέ μου

κεῖνες τοῦ ἄλλου πίθου, πού — καθὼς λέει — γεμίζουν ὅσοι φροντίζουν νὰ ἐπιβάλουν τὴ γλωσσικὴ ἀλήθεια μὲ τὶς ἀκαδημαϊκὲς συζητήσεις.

Διότι ἔχουμε κ' ἐμεῖς τὴν ταπεινὴ ἐπιστημονικὴ γνώμη, ὅτι κανένα ζήτημα κοινωνικό, οὔτε τὸ ἐργατικὸ καὶ ἡ συμπαρομαρτοῦσα πάλη τῶν τάξεων, δὲν ἐπιβάλλεται μὲ τὸ ἔτσι τὸ θέλω, διότι ἔτσι μοῦ ἀρέσει καὶ ἀποφάσισα, ἀλλὰ γεννιέται **μόνο του, μὲ τὸν καιρό του κι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη.** Ποὺ θὰ πεῖ, πὼς γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ἐργατικὸ ζήτημα καὶ τὰ λοιπά, θὰ ἔπρεπε νὰ ζήσει πρῶτα μιὰ Βιομηχανία ἀληθινή, ποὺ δὲ θὰ ζήσει, διότι τὸ θέλουν οἱ Σπουδασταὶ τῆς Γερμανίας, ἢ οἱ Δημοτικισταὶ τῆς Ἀθήνας, ἀλλὰ διότι βρέθηκε στὴν Ἑλλάδα πρώτη ὕλη βιομηχανίας κ' ἐπομένως συμφέρει στὸν Α ἢ τὸν Β κεφαλαιοῦχο νὰ χτίσει φάμπρικα στὸν Πειραιᾶ, ἢ στὸν Ἀχλαδόκαμπο. Μὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ γενικὴ γνώμη τῶν καλλίτερων εἶνε, ὅτι ἡ προστασία τῆς Ἑλληνικῆς ψευτοβιομηχανίας, ποὺ φυτοζωεῖ χάρις στὸ δασμολόγιο, εἶνε κακό, καὶ πρέπει νὰ λείψει καλλίτερα. Πρώτη γὰρ ὕλη, κάρβουνο, βαμπάκι, μετάξι, μαλλί, σίδερο, ράδιο δὲ βρέθηκε στὸν τόπο, μήτε ὑπάρχει. Ἄρα βιομηχανία δὲ θὰ ὑπάρχει. Κ' ἐφόσον δὲν ὑπάρχει Μεγαλοβιομηχανία, ποὺ μόνη μπορεῖ νὰ δημιουργήσει, νὰ ὀργανώσει καὶ νὰ πειθαρχίσει ἐργάτες, ἡ τακτικὴ νὰ ἐπιχειρήσουμε δημιουργία ἐργατικοῦ ζητήματος καὶ τσάκωμα τάξεων, εἶνε τακτικὴ οὐτοπιστικότερη ἀπὸ τὴν τακτικὴ τῶν ὅσων ἐπιχειροῦν νὰ λύσουν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα μὲ ἀκαδημαϊκὲς συζητήσεις. Μόνον ἀπὸ ἄνθρωπο, ποὺ δὲν ἐπάτησε τὸ πόδι του στὴν Ἑλλάδα, — καὶ τέτιος πληροφορούμεθα πὼς εἶνε ὁ κ. Σκληρὸς — μποροῦσε νὰ συμβουλευθεῖ κάλεσμα τῶν ἀγροτῶν στὶς πόλεις, γιὰ τὴ δημιουργία ἐργατῶν κ' ἐργατικοῦ ζητήματος, ὅταν εἶνε πασίγνωστο καὶ κοινοτοπία ἰσχάτη. 1ον) Ὅτι ἡ καλούμενη Ἑλληνικὴ Βιομηχανία εἶναι ψέφτικη ὡς τὴ ρίζα κι' ὅτι συμφέρει νὰ μὴν ὑπάρχει, γιατὶ δὲν ἔχει κανένα στοιχεῖο μέσα της βιώτιμο. 2ον) Ὅτι ὁ πρῶτος πλουτολογικὸς παράγοντας στὴν Ἑλλάδα εἶνε καὶ πρέπει νὰ εἶνε ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία της. Κι' ὅτι δυστυχῶς οἱ ἀγροί μας εἶνε δίχως χέρια καὶ πρέπει, ἂν εἶνε δυνατό, νὰ κληθοῦν πληθυσμοὶ ἀπὸ τὶς πόλεις στοὺς ἀγρούς. Καὶ 3ον) Ὅτι στὴν Ἑλλάδα **φτώχια** γενικῶς καὶ φτώχια χρήσιμη δὲν ὑπάρχει, γιὰ ν' ἀναγκασθεῖ ὁ προοδευτικὸς νὰ συμπαθήσει καὶ νὰ ὑποστηρίξει τὰ συμφέροντα πληθυσμοῦ δυστυχισμένων καὶ χρησίμων. Πράγματα, ποὺ θὰ συνέβαιναν κ' ἐδῶ, καὶ θὰ συμβοῦνε μόνον ὅταν θὰ γίνει καὶ στὴν Ἑλλάδα Βιομηχανία, ποὺ θὰ κάνει τὴν Ἑλλάδα μεγάλη, ὅπως κάνει μεγάλη τὴ Γερμανια ἡ βιομηχανία της. Καὶ μόνον ὅταν πληθωριάσουν οἱ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ κ' ἔρθουν στὶς πόλεις ἐργάτες, ποὺ θὰ χρειάζονται στὴ Βιομηχανία μας, ποὺ θὰ ἐργάζεται γιὰ τὸ συμφέρον καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ τόπου μας, ὅπως πληθώριασαν πρῶτα οἱ γεωργικοὶ πληθυσμοὶ τῆς Γερμανίας κ' ἔγειναν ἀπὸ τὸ περιπλέον τους οἱ ἐργατικοί, ποὺ πρέπει τώρα νὰ εὐημεροῦν γιὰ τὸ συμφέρον καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Γερμανίας. Κι' ἀπάνω μάλιστα σ' αὐτὸ τολμῶ νὰ ἔχω μιὰ γνώμη, τὴν ἀκόλουθη : Ὅτι ἂν δὲν ἐφροντίζαν γιὰ τὴν εὐημερία καὶ τὰ συμφέροντα τῆς τάξεως τῶν ἐργατῶν στὴ Γερμανία οἱ Μπέμπελ καὶ Σκ θὰ ἐφροντιζε περισσότερο βέβαια ὁ Κάϊζερ κ' ἡ Κυβέρνησίς του, πρᾶγμα ποὺ μᾶς φαίνεται καὶ πὼς ἔγεινε κι' ὅλας.

Καὶ λοιπὸν σύμφωνα μὲ τὴν Ἐπιστήμη, ποὺ μᾶς μαθαίνει, ὅτι τίποτε δὲν εἶνε ἀπόλυτο ἀλλὰ τὸ πᾶν εἶνε σχετικό, **ἐκεῖνο** ποὺ περιστάσεις εἰδικὲς τὸ ἐξέθρεψαν, μὲ τὴ μορφὴ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ καὶ προοδευτικοῦ σοσιαλισμοῦ, στὴ Γερμανία, δὲ μπορεῖ μ' ἄλλες, ἐντελῶς διαφορετικές, συνθῆκες νὰ γίνει καὶ στὸν τόπο μας.

Κάτι τέτιο συμπέρασμα θέλαμε νὰ ἐμπιστευθοῦμε στὸν πολὺ διαβασμένο καὶ σπουδασμένο συγγραφέα τοῦ Κοινωνικοῦ μας Ζητήματος.

Καὶ τώρα ἀφοῦ μιλήσαμε γιὰ τὴν ἔλλειψι τοπικοῦ χαρακτῆρα στὸ βιβλίο τοῦ κ. Σκληροῦ, πρᾶγμα ποὺ «κατ' ἐξοχὴν» μᾶς ἐνδιαφέρει, ὁ πειρασμὸς δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ τοῦ μιλήσουμε στὸ αὐτὶ καὶ γιὰ τὸ ὅλο πνεῦμα καὶ τὶς θεμέλιες πέτρες τοῦ ἔργου του τ' ἀκόλουθα. Αον) Ὅτι ὁ Μαρξισμὸς δὲν ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, ἀλλὰ σοβαρὴ μὲν ὑπόθεσι ὅμως ἐπιστημονικήν. Κ' ἐπομένως σὰν ὑπόθεσις ποὺ εἶναι μπορεῖ νὰ μὴν εἶνε κι ἡ ἀλήθεια.

Βον) Ὅτι ἡ ἐξέλιξις τῶν κοινωνιῶν πιθανότατα εἶνε νὰ γίνεται μὲ τὴ βοήθεια τῆς πάλης τῶν συμφερόντων καὶ τῶν τάξεων, ἀλλὰ πάντως ἔχει κι' ἄλλους παράγοντες καὶ μάλιστα ἕνα : Τὴν πάλη τοῦ Πνεύματος.

Καὶ τέλος (τὸ στοιχειωδέστατον) ὅτι ἐξέλιξις καὶ πρόοδος δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἀλλ' ὅτι ἡ ἐξέλιξις μπορεῖ νὰ μᾶς φέρει τόσο στὴν πρόοδον, ὅσο στὸν χαμό, ὅσο καὶ σὲ πολιτισμὸ ἄλλης μορφῆς παράλληλον ὅμως, ὅσο καὶ στὶς διάμεσες θέσεις τοῦ σχήματος, ποὺ εὔκολα τὸ ἀναπαρασταίνουμε μὲ τὸ νοῦ μας. Γιὰ τοῦτο ἴσα ἴσα στὴν Εὐρώπη — καθὼς διαβάζω στὰ βιβλία — δίπλα στοὺς ὑποστηριχτὲς τῆς ἰδέας, ὅτι ἡ πάλη τῶν τάξεων, ποὺ ἄρχισε, θὰ ὁδηγήσει στὸν κοινωνισμὸ καὶ στὴν πρόοδο, βρίσκονται οἱ ἄλλοι — ὄχι οἱ χειρότεροι, μήτε οἱ μικρότεροι βέβαια — ποὺ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ πάλη, ποὺ ἄρχισε κι' εἶνε γεγονός, ὁδηγεῖ σχεδὸν βέβαια τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ στὸ χαμό του. Διότι ἐνῶ αὐτὸς ἐχάρισε στὸ ἄτομο τὴν ἐλευθερία τοῦ σώματος, τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἐνέργειας, ὁ κοινωνισμὸς μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ὑποδούλωσι τοῦ ἀτόμου στὸ Σύνολο.

Αὐτὰ ὅμως γιὰ μᾶς εἶνε ξένες ἔννοιες καὶ ξένα δαιμόνια. Ἡ δουλειά μας ἡ καθαυτὸ σήμερα εἶνε τὸ νὰ δοῦμε, ἀφοῦ μιὰ φορὰ τὸ θέμα μπῆκε στὴ θέσι του, ἂν πρέπει οἱ δημοτικισταὶ — ξέχωρα ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ νὰ κινήσουνε ἐργατικὸ ζήτημα καὶ πάλην τάξεων — ἂν πρέπει νὰ ζητήσουν βοήθειαν ἀπὸ τὶς λαϊκὲς τάξεις, ζητῶντας νὰ τὶς μορφώσουν καὶ τοὺς ἀνοίξουν τὰ μάτια μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι μιὰ μέρα μορφωμένες οἱ λαϊκὲς τάξεις θὰ ζητήσουν παιδεία καὶ διοίκησι τῆς προκοπῆς.

Ἢ πρέπει νὰ μὴ σπαταλήσουμε ἠθικὲς δυνάμεις καὶ παράδες ἄδικα σὲ ἄγονο ἀγῶνα, διότι — ὅπως ἐγὼ τουλάχιστο τὸ πιστεύω — ὁ λαός, τὸ πλῆθος τὸ ἀσύνταχτο, ἀνίκανο νὰ ἐννοήσει κ' ἕτοιμο νὰ **πράξει**, θὰ πράξει πάντοτε ὅ,τι τοῦ σφυρίξουν συκοφαντικὰ στὸ αὐτὶ οἱ δημοκόποι καὶ οἱ ἄγρυπνοι γλωσσοφύλακες καὶ ἀρχαιοφύλακες, ποὺ τὸ διοικοῦν σήμερα κι' ὅλας.

Κι' ἂν αὐτὸ εἶνε ἀληθινὸ πιόν δρόμον πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε οἱ Δημοτικισταί ; Πῶς πρέπει νὰ πολιτευθεῖ ἡ πραγματικὴ αὐτὴ προοδευτικὴ τάξις, ὄχι μόνο γιὰ νὰ φέρει εὐνοϊκὴ λύσι στὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀλλὰ γιὰ νὰ φέρει τὸ Σύνολο, τὸ Κράτος, τὸ Ἔθνος, τὸ Γένος, στὸ δρόμο τῆς σωτηρίας του; Ἡ ἀπάντησις θὰ δοθεῖ μέσα στὶς σελίδες ἑνὸς βιβλίου, ποὺ γράφεται.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

δὲν τ' ν εἶδα τόσο χαρούμενο· κ' ἔμοιαζε νὰ λέῃ πὼς τί κρῖμα καὶ νὰ μὴν εἶστε παρώ. Τοῦ εἶπα πὼς ἄβριο θὰ τὰ μάθετε τὸ πρωΐ. Μοῦ εἶπε πὼς τώρα πρέπει νὰ τἀναβαλουμε μιὰ μέρα πιὸ ὕστερα καὶ νὰ πάω, ἀντὶς τρίτη, μόνο τὴν τετάρτη, στὶς δυόμισι. Ἂς ξανάρθουμε ὡς τόσο στὰ ψεσινά μας τὰ βραδινά· ὅπως σᾶς τὄγραψα ἐχτές, ἤπια δέκα κόμπους ἀπὸ τὸ λεγάμενο τὸ γιατρικό, τὸ λάουδανο, καὶ τοιμαζόμουνε νὰ κοιμηθῶ. Μὰ ἔτυχε τὸ ἀντίθετο, γιατὶ τὸ λάουδανο τόσο μὲ τάραξε, τόσο μὲ κατακλόνισε ποὺ μάτι δὲν μπόρεσα νὰ κλείσω πρὶν ἀπὸ τὴ μιὰ τὰ μεσάνυχτα. Τὸ κεφάλι μου φωτιὰ κι ἀδύνατο νὰ κατασταλαξῃ τὸ αἷμα, νὰ ἡσυχάσω. Στὸ τέλος ἀποκοιμοῦμα: τρεῖς τέσσερεις ὧρες καὶ πάλε ξυπνῶ, βήχοντας ὅμως κάμποση ὥρα, κι ἀποκοιμοῦμαι ξανὰ ὡς τὶς ἐφτάμισι. Θερμομετριοῦμαι, 37°6. Πίνω τὴ σούπα μου μὲ ὄρεξη. Θερμομετριοῦμαι νὰ διῶ, καὶ δέφτερη φορά· δὲ σάλεψε· πάντα 37°6· πίνω τὸν καφέ μου, τρώγω κ' ἕνα κομμάτι ψωμί, γιατὶ πεινοῦσα, ποὺ εἶναι καλὸ πρᾶμα, χαιρόμουνε καὶ ξαιτίας σας. Ἀναπαβουμαι προσμένοντας τὸν κ. Χουΐταρη ποὺ δὲ μᾶς εἶχε πεῖ τί ὥρα νὰ πάμε. Λοιπὸν εἴμουνε στὸ κρεββάτι καὶ προγεμάτιζα, ὅταν ἄξαφνα, μεσημέρι καὶ ἴκοσι, φτάνει καὶ μοῦ λέει πὼς ἔρχται ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο, πὼς πρέπει στὶς δυόμισι νὰ ξαναγυρίσῃ καὶ πὼς νὰ εἶμαι σπίτι του στὶς δυὸ παρὰ τέταρτο. Καὶ νά σας γιὰ ποιό λόγο εἴμουνε θυμωμένη, κι ἀρχινοῦσα νὰ τοῦ λέω πὼς πρέπει ἀπὸ τὰ προτήτερα νὰ μοῦ ὁρίζῃ τὴν ὥρα, εἰδεμὴ ἀλλιῶς — ἐπειδὴ μόλις τέλειωνα τὸ φαγί μου στὴ μιὰ — λοιπὸν ἀναγκαζόμουνε νὰ βιαστῶ καὶ μὲ κουράζει κάμποσο. Ἴσια ἴσια κουρασμένη σήμερα δὲν εἴμουνε· εἴμουνε καὶ πλυμένη ἀπὸ τὸ πρωΐ· μὰ τοῦ τὸ εἶπα πίτηδες, τόντις δέ μοῦ εἶναι κόμμοδο διόλου. Εἶμαι βέβαιη πὼς θὰ μὲ ἐγκρίνετε. Προγεμάτισα τὸ μεσημέρι μὲ τὴν ἴδια ὄρεξη ποὺ εἶχα καὶ ἄλλοτες· ἐγὼ θαῤῥῶ πὼς τώρα τὰ πράματα θὰ στρώσουνε ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Ἡ θερμοκρασία μου τὸ βράδι 38°7· τὸ πρωΐ, 37°7: ἔτσι βγαίνει καὶ ῥίμα. Μὴ μοῦ κατσουφιάσετε, ἀφέντη, ἀφοῦ κιόλας τὸ γράμμα μου σᾶς φέρνει θεόγλυκα μαντάτα. Μὰ ξέρετε τί παρατήρησα, κοιτάξτε· ἡ θερμοκρασία μου προχτές, 37° — 37°6, ἐχτές, 37°1 — 37°3. Περίφημα, δὲν ἔχω δίκιο ; Γιατὶ σήμερα 38°7 ; Γιατὶ νομίζω πὼς κάθε φορὰ ποὺ πάω στοῦ κ. Χουΐταρη, ἀνεβαίνει πότε τὴν ἴδια μέρα, πότε τὴν ἄβριανή. Ὡστόσο περίεργο· ἴσα μὲ τώρα εἶμαι πολὺ καλά. Καὶ μιὰ κενωσιὰ μονάχα, ἐνῶ τέσσερεις οἱ κενωσιές μου ἐχτές. Πῆρα καὶ μισὸ χάπι ὄπιο. Παράξενο ἀλήθεια νὰ μὴν τὴ νοιώθω κἄνε τὴ θερμοκρασία. Εἶμαι πολὺ καλήτερα παρὰ ὅταν εἴσαστε δῶ. Γιὰ τὸ λάουδανο, μοῦ λέει ὁ κ. Σεβιλὰς πὼς κἀποτες τέτοια τἀποτελέσματά του, μὰ πὼς οἱ κόμποι μοῦ καταπραΰνανε τοὺς πόνους, μοῦ κόψανε καὶ τὸ βήχα· δὲν πειραζει ποὺ μὲ ταράξανε, ἀφοῦ ἄ δὲν τοὺς ἔπαιρνα, ἴσως καὶ νὰ πονοῦσα περισσότερο. Τοῦ εἶπα πὼς ξύπνησα μὲ πονοκέφαλο, κι ἅμα ἤπια τὴ σούπα, μοῦ πέρασε ἀμέσως. Πάντα ὅλη μου δική σας. Κάμποσο κάθησε ὁ γιατρός. Βιάζουμαι γιὰ τὸ γράμμα.»

Τὸ γράμμα, ὅπως λέγαμε, κορύφωνε τόντις τὸ ῥαδιοθεράπεμα ἢ τουλάχιστο ἀπὸ τὸ γράμμα της ἀρτό, ἔβλεπες πὼς ἔφτασε τὸ ῥαδιοθεράπεμα στὴν κορφή του· ἀνήφορος ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ τὸν ἀνεβήκανε ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη ποὺ ἡ Κατινούλα μὲ τόση ζωεράδα τὴν περίγραφε· τὸν ἀνέβηκε μὲ κόπο, ἐννοεῖται, μὰ τὸν ἀνέβηκε· νὰ ὅμως ποὺ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ κι ὁ κατήφορος· ἔμελλε τὸ δύστυχο τό παιδὶ νὰ κατρακυλήσῃ ὁλοένα, ὡσπου νὰ νὰ τὴ στατατήσῃ ἕνα χέρι δυνατό. Τὴν ἀφάνισε τὸ ῥαδιογράφημα τἀπανωτό· ξεχάσανε οἱ γιατροὶ τὸ ῥητὸ τἀρχαῖο, πὼς *ἄκρη ὑγιείη σφαλερή*. Σφαλερό, φαίνεται, καὶ τὸ θεράπεμα, ὅταν πετυχαίνει τόσο

'Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν 'Ελλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ 'Εξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, 'Εθν.Τραπέζης 'Υπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, ('Οφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου ('Ομόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), 'Εξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «'Εστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (δδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

'Η συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Μελέτη καὶ σκέψη—Τὰ παιδιὰ — Νὰ ἐπικηρυχτοῦν κ' οἱ βιβλιοκάπηλοι.

ΜΕΛΕΤΗ καὶ σκέψη. Νά, τί λείπει ἀπὸ τοὺς Ρωμιούς. Καὶ συβουλεύοντας ὁ Διάδοχος τοὺς ἀξιωματικοὺς στὰ μεγάλα γυμνάσια νὰ **μελετοῦν** *καὶ νὰ* **σκέφτουνται,** *ὅλους τοὺς Ρωμιοὺς συβούλευε. Κάθε ζήτημα, καὶ τὸ σοβαρότερο, στὸ κάθε φανέρωμα τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς, δίχως μελέτη καὶ δίχως σκέψη τὸ καταπιανόμαστε ὅπως τύχει κι ὅπως τὸ συλλογιστοῦμε κείνη τὴ στιγμή. Δηλ. μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς δουλεύουμε μ'* **ἔμπνευση,** *πὼς* **αὐτοσκεδιάζουμε.** *Κ εἶναι, πανάθεμά τα, μερικὰ πράματα ποὺ χρειάζουνται μελέτη καὶ σκέψη, μελέτη καὶ σκέψη χρονῶνε, γιὰ νὰ πιτύχουνε καὶ ποὺ μὲ τὸ αὐτοσκεδίασμα χαντακώνουνται.*

Τὰ λόγια τοῦ Διαδόχου νὰν τὰ μελετήσουνε βαθιὰ οἱ ἀξιωματικοί μας, νὰν τὰ μελετήσουνε βαθιὰ κι ὅλ' οἱ Ρωμιοὶ καὶ μὲ δαῦτα νὰ κανονίσουμε τὴ μελλούμενη δουλιά μας. Μελέτη καὶ σκέψη μᾶς χρειάζουνται γιὰ νἀποχτήσουμε στρατό, τὰ ἴδια μᾶς χρειάζουνται γιὰ νἀποχτήσουμε καὶ Κράτος Χρειάζεται νὰ κουράσουμε λίγο τὴ σκέψη μας γιὰ νὰ σωθοῦμε.

★

ΟΠΟΙΟΣ ἔβλεπε τὴν Κεριακὴ τὸ πρωὶ τὰ μικρὰ πριγκηπόπουλα νὰ πηγαίνουν καβάλλα μπροστὰ ἀπὸ τὸ στρατὸ ποὺ γύριζε στὴν πόλη, ὕστερα ἀπὸ τὴν τελετὴ ποὔγινε στὸ Γουδί, ὅπου τἄβλεπε ξεχνοῦσε πὼς εἶναι βασιλόπουλα καὶ τὰ καμάρωνε μόνο ὡς παιδιὰ ποὺ ἔτσι, πάντα μπροστὰ πρέπει νὰ βαδίζουν καὶ νὰ βλέπουν, ἀφοῦ σ' αὐτὰ στηρίζουνται ὅλες οἱ ἐλπίδες μας γιὰ τὸ μέλλο. Σώνει μοναχὰ ὁ δασκαλισμὸς νὰ μὴν τὶς ψαλλιδίσει κι αὐτὲς τὶς ἐλπίδες μας.

★

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΑΖΑΡΟ δίνει καὶ παίρνει πάλι. 'Αδιάντροπο καὶ λωποδυτικώτατο παζάρι ποὺ τὸ προστατεύει ἡ Πολιτεία χωρὶς νὰ παίρνει κἄνε μερτικὸ ἀπὸ τὶς κλεψιές.

Τοῦ κάκου οἱ γονιοὶ σκίζουν τὰ ροῦχα τους κ' οἱ φημερίδες χαλνοῦνε τὸν κόσμο μὲ τὶς φωνές. Κανεὶς δὲν τοὺς ἀκούει. Οἱ βιβλιοκάπηλοι κάνουνε ἥσυχα ἥσυχα τὴ δουλιά τους καὶ ληστεύουν ἀδιάντροπα τὸν ἄμοιρο τὸν κοσμάκη. Καὶ νὰ δεῖτε καὶ τοῦτο τἀνάποδο· ληστὲς ἐπικηρύχνουνται κάθε μέρα· δὲν εἴδαμε ὅμως ποτὲ νὰ ἐπικηρυχτεῖ καὶ κανένας βιβλιοκάπηλος

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

"Ω ! ἄκου με, ποὺ μιὰ χαμένη
γυρεύω θύμηση νὰ σοῦ ξυπνήσω.
"Ακου με, μία περασμένη
καὶ γλυκειὰ θύμηση θὰ σὲ κοιμήσω.

"Ακου με, καὶ τὰ περασμένα
μπροστά σου πάλε θὰ φανερωθοῦνε.
"Ακου με, καὶ τὰ ξεχασμένα
ὁλάκαιρα θὲ νὰ σοῦ θυμηθοῦνε.

"Ακου με, ἄκου με λιγάκι....
Εἶμαι ὁ ἦχος ἀπὸ τὸ τραγοῦδι
τὸ μυστικὸ. "Ενα φιλάκι
σοῦ δίνω καὶ σ' ἀφίνω ἕνα λουλοῦδι

Τοῦ μέσα κόσμου σου, νά, τώρα
τὸ ἄγνωστο τὸ σήμαντρο σημαίνει.
"Αχ ! ἄκουσέ με λίγην ὥρα,
γιατὶ ὅταν φύγω τίποτις δὲ μένει....

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΟΙ ΗΘΟΠΟΙΟΙ

'Απ' ὅλους τοὺς καλλιτέχνες, ἐκεῖνοι ποὺ συνεδένουνται περισσότερο μὲ τὸ κοινό, ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκουνται περισσότερο στὴν πράξη παρὰ στὴ θεωρία, εἶναι, βέβαια, χωρὶς ἀντιλογία οἱ *ἠθοποιοί*. ('Η λέξη ἔχει καθιερωθεῖ πιά). Αὐτὸ δὲν ἔχει ἁπλὴ μονάχα σημασία. Μέσα στὴν πολυμορφία τῆς σημερνῆς ζωῆς, ὁ πλουτολογικὸς ἀγώνας τῆς κοινωνίας, εἶναι ὁ πρῶτος καὶ ὁ μεγάλος, καὶ ὅλες οἱ καλλιτεχνικὲς ἰδεολογίες σκοντάφτουν πάντα ἀπάνου του. "Ομως μέσα στὴν τόση πραχτικότητα, ἔρχουνται στιγμὲς ποὺ οἱ ἄνθρωποι διψοῦν μιὰ *πνεματικὴ λειτουργία*, ἀπάνου ἀπὸ τὰ συνειθισμένα. Καὶ ἡ τέτοια δίψα εἶναι ποὺ φέρνει τὴν προσοχὴ τοῦ πολλοῦ κοινοῦ στὴν καλλιτεχνία. Τὸ πιὸ εὔκολο, τὸ πιὸ πρόχειρο ξεδίψασμα βρίσκεται στὸ θέατρο. Μὰ ἴσως καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο.

Κ' ἔτσι ἡ ὑποστήριξη τοῦ θεάτρου, σὲ κάθε κοινωνία, εἶναι πιὸ σημαντικὴ ἀπὸ τὴν ὑποστήριξη κάθε ἄλλου κλάδου καλλιτεχνικοῦ. Τὸ παρατηροῦμε σήμερα κ' ἐμεῖς ἐδῶ, βαστῶντας πάντα τὶς ἀναλογίες. Οὔτε ὁ ποιητής, οὔτε ὁ ζωγράφος, κι ἀκόμα καλὰ καλὰ οὔτε ὁ μουσικός, ὑποστηρίζεται τόσο ἀπὸ τὸ κοινὸ—ἀδιάφορο ἂν τοῦτο εἶναι μικρὸ ἢ μεγάλο, —τὸ θέμα ἀλλοιώτικο,—ὅσο ὁ ἠθοποιός. 'Εκεῖ ποὺ ὁ στοχαστικός, ὁ βαθύς, ὁ ἀψηλονόητος ποιητής, περνάει σκεδὸν ἀπαρατήρητος, ὁ καλὸς ἠθοποιὸς θαμάζεται καὶ λογαριάζεται. "Ας ποῦμε πὼς ἡ αἰτία εἶναι τὸ πὼς ὁ ἠθοποιὸς μᾶς παρασταίνει τὴν ἰδέα, *σωματοποιημένη* καὶ *ζωντανεμένη*, πιὸ χτυπητὴ στὴν ἀντίληψη, ἀπὸ τὸν ποιητή, ποὺ τὸ ἀκολούθημά του σὲ ὕψη καὶ σὲ βαθη, χωρὶς τὸν ἠθοποιὸ διερμηνέα — ἂν τύχη ὁ ποιητὴς νὰ εἶναι δραματικὸς — ἀπαιτεῖ ἐργασία τοῦ μυαλοῦ δυνατότερη καὶ συνθετότερη.

Γιὰ τοῦτο ἴσα ἴσα ἔχουμε τὴν ἀπαίτηση οἱ ἠθοποιοὶ νὰ στέκουνται πάντα σ' ἕνα βαθμὸ ἀξίας, καὶ νὰ πασκίζουν ὁλοένα νὰ ρουφήξουν τὴν αὖρα μιᾶς ἀληθινῆς τέχνης, καὶ μάλιστα ἀφοῦ ἡ μάννα Τέχνη σ' αὐτοὺς μοναχα δὲ γίνεται μητριά.

Στὸ θεατράκι τῆς «Νέας Σκηνῆς» καὶ φέτο καθὼς καὶ πάντα, σταθηκε ἡ χάρη νὰ παρουσιάση στὸ κοινὸ τὴν κ. Κυβέλη 'Αδριανοῦ. Εἶναι ἡ τεχνήτρα ποὺ ἀναφισβήτητα συγκεντρώνει πολλὰ χαρίσματα φυσικὰ γιὰ τὴ σκηνή. 'Ανάστημα ἀψηλό, κορμὶ χυτό, καὶ ἐκφραστικότητα μεγάλη τοῦ προσώπου. 'Εχει κοντὰ σ' αὐτὰ καὶ τὸ προτέρημα νὰ προσέχῃ στὸ ντύσιμο πολύ. Αὐτὸ ἔχει νὰ κάμῃ κάμποσο στὴν ἐπιτυχία τοῦ ἠθοποιοῦ, ἴσως τὸ μισὸ τοῦ ὅλου, καὶ κρῖμα ποὺ στὸ ἑλληνικὸ θέατρο δὲν τὸ ἔννοιωσαν ἀκόμα κ' οἱ ἄλλοι ἠθοποιοί. Τὸ καλοβαλμένο κουστοῦμι, τὸ καθαρό, τὸ χτένισμα τὸ καλλιτεχνικό, ὁ φιόγκος ὁ κανονικός, ἡ χρυσῆ καρφίτσα καὶ τὰ ἄλλα κοσμήματα, τὰ ἀνάλογα καὶ τὰ πρεπούμενα, ὅλα ὅλα ἀπὸ τὸ καπέλλο ὡς τὸ παποῦτσι, ἔχουν μεγάλη σημασία, γιατὶ δίνουν ἕνα *σύνολο* ἀψεγάδια-

---

λαμπρά. Δὲν τὸ καταλαβανε, δὲ σταθήκανε τὴν ὥρα ποὺ ἔπρεπε νὰ σταθοῦνε. Γυρέβανε τὴ γιατρειά, καὶ ζύγωνε ὁ κίντυνος συνάμα· καταχραστήκανε τὸ φῶς καὶ φέρνανε τώρα τὸ σκοτάδι. Τοὺς θάμπωσε ὁ ἥλιος καὶ δὲ θυμηθήκανε τὴ νύχτα. Δὲν προσέξανε στὸν κανόνα τῆς ζωῆς, στοῦ κόσμου τὸν κανόνα, δὲν προσέξανε στὴ γυροστρεψιὰ τῆς γῆς ποὺ σοῦ μαθαίνει νὰ σμίγης ἁρμονικὰ τὴ μέρα μὲ τὴ νύχτα, τὴν ἀπραξιὰ μὲ τὴν πράξη. 'Ωνειρεφτήκανε τὴ μέρα γιὰ παντοτινή· δὲν τὴ μετριάσανε μὲ τῆς νύχτας τὴν καλοσύνη καὶ τώρα κόντεβε ἡ νύχτα νὰ γίνῃ παντοτινὴ σὰν τὄνειρό τους μιᾶς ἀπρόφταστης μέρας.

'Απὸ τὴν παρασκεβή, δώδεκα τοῦ Γεννάρη ὅπου πηδοῦσε ὁ κ. Χουῒταρης ἀπὸ τὴ χαρά του, μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πὼς ἀρχίσανε τὰ πράματα νὰ χεροτερέβουνε μὲ τὰ σωστά. Δὲ φανερώθηκε ἀμέσως τὸ κακὸ ἢ τὰ χίλια τὰ κακὰ ποὺ ῥιχτήκανε ἀπάνω της, γιατὶ ἕνα ἕνα λὲς καὶ πιάσανε νὰ τῆς πολιορκήσουνε τὴν ξαστενισμένη, τὴν κλονισμένη τὴν ὕπαρξή της. 'Ο κ. Σεβιλὰς τὸ καμάρωσε μάλιστα, τὸ εἶπε ἀξιόλογο σημάδι ποὺ τὶς δεκατρεῖς, κατόπι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ῥαδιογράφημα καὶ μ' ὅλη τὴν ἀντιαβγικὴ ῥαδιονέργεια, ὡστόσο ἀδιαθέτησε ἡ Κατινούλα, τρεῖς μέρες κιόλας, ἀπὸ τὶς δεκατρεῖς στὶς δεκαπέντε τὸ βράδι, ταχτικά, σὰ γυναίκα γερή, μὲ ἀχαμνὲς ὅμως θερμοκρασίες, 37°7—37°9, 36°6—38°7, 37°6—38°7. Δὲν τὴ συχίζανε. «'Απὸ τὸ μεσημέρι, τοῦ ἔλεγε, τὸ κεφάλι μου ξαλαφρωμένο.» Κι ὁ βήχας σὰ νὰ λιγόστεβε· δηλαδὴ ἀφοῦ σκεδὸν ὅλο τὸ σάββατο ἔβηξε, ὅπως συνήθιζε κι ἀπὸ πρῶτα σὲ τέτοια περίσταση, τὴν κεριακὴ τοῦ μηνοῦσε πὼς δὲν ἔβηξε διόλου, κ' ἡ ὄρεξη λαμπρή· «'Ο κ. Σεβιλὰς μοῦ ἔδωσε μιὰ συβουλὴ περίφημη, νὰ κάνω μιὰ σαλτσίτσα μὲ λίγο ξύδι καὶ λάδι καὶ μὲ λιαλολιανοκομμένα κρομμυδάκια κ' ἔτσι νὰ τρώγω τὰ στρείδια, ἐγὼ ποὺ πρῶτα δὲν τἀγαποῦσα. Θεόγλυκα μοῦ φανήκανε. Σήμερα τὰ δοκίμασα, πρὶν ἀπὸ τὴ σούπα, μ' ἕνα τόσο τόσο κομμάτι ψωμί· ἔπειτα ῥούφηξα τὴ σούπα μου, ἔφαγα μιὰ καλὴ ἀρνήσια κοτολέττα, δυὸ γεμάτες χουλιαριὲς ῥύζι παχὶ παχί, κομπόστα. ἤπια τὴ ζεστή μου τὴν τιζάνα, γιατὶ τσάϊ δὲν πίνω, καὶ τὸ ποτηράκι ῥοσόλι ποὺ μοῦ διώρισε ὁ κ. Κούρης. 'Απὸ κεῖ νὰ κρίνετε, ἀφέντη, πὼς πηγαίνω πολὺ καλήτερα. 'Η Βιχτώρια μοῦ λέει νὰ σᾶς γράψω πὼς ἐδῶ καὶ τρεῖς ἢ τέσσερεις μέρες βρίσκει στὴν ὑγεία μου ἀληθινὴ καλητέρεψη. Σᾶς τὸ λέω, ἀφοῦ τὸ θέλει μὲ κάθε τρόπο. Μὰ τὸ ξέρετε πολὺ καλὰ κι ἀπὸ μένα ποὺ παντα μου ὅλα σᾶς τὰ λέω ἀπαράλλαχτα ὅπως εἶναι.»

"Ενα στρείδι, ἕνα κρομμυδάκι, ἕνας βήχας ἢ ἕνα βήξιμο, δυὸ λόγια μιᾶς νοσοκόμας, νά ποῦ καταντᾷ νὰ συμμαζώνῃ τὸ λογισμό του, να ποῦ συγκεντρώνει τὴν ζωή του ὁ ἄθρωπος, ὁ ἴδιος ποὺ ὁ νοῦς του τρέχει φτερὸ σ' ὅλη γῦρο γῦρο τὴ δημιουργία καὶ σοῦ τὴ φέρνει πίσω, νὰ τὴ χαῇς, σὰ νὰ βαστοῦσε πουλὶ στὸ μικρό του στόμα, ἕνα κλαράκι. Στενώνει ὁ κύκλος μὲ τὴν ἀῤῥώστια· ὁ ἄῤῥωστος στὴν οἰκουμένη δὲ βλέπει παρὰ μιὰ σούπα, κ' ἡ σούπα, γιὰ τὸ γιατρὸ ἢ γιὰ τὸ φίλο, γίνεται ὁ μόνος καθρέφτης ὅπου μπορεῖ ἀκόμη τὸ μάτι του νὰ δῇ μιὰν ἀντιφεγγιά, ἕνα φῶς ἀπὸ τὴν οἰκουμενικὴ τὴ ζωντοπυρκαγιά. Μιὰ φοῦσκα, καὶ μέσα της σπαράζει ὁλάκαιρο τῆς πλάσης τὸ μυστικό, ὁλάκαιρη λαχταρᾷ ἡ μοῖρα τοῦ πλασμένου.

Πέρα γιὰ πέρα ἔβλεπε τώρα νὰ φέβγουνε ὁ 'Αντρέας καὶ τὸ Σοφοκλῆ του καὶ τὸ Φιλοχτήτη καὶ τὴ λάμψη τοῦ κόσμου τοῦ ἀρχαίου, τοῦ λατρεφτοῦ. Τὰ γράμματα διάβαζε, τὰ γράμματα τῆς Κατινούλας. 'Η παραμικρὴ λεφτομέρεια, ὡς καὶ κεῖνες ποὺ πρῶτα πρῶτα, σὰ δὲν ἔνοιωθε τί κακορίζικο πρᾶμα καὶ τί ἅγιο εἶναι τἀθρώπινο τὸ κουφάρι, θὰ τοῦ χτυποῦ-

στο, κι ὁ τεχνίτης τὴν ὥρα ποὺ παραστκίνει δὲν ἀρκεῖ μόνο νὰ πιτύχῃ *χαραχτῆρα*, μὰ πρέπει νὰ παρουσιάσῃ *σύνολο* καλλιτεχνικό.

Ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ ἀπὸ τότε ποὺ ἀνέβηκε στὴ σκηνὴ ἴσαμε τώρα, μόνο τὴν *ἔνταση* τοῦ ταλέντου της μᾶς ἔδωσε, τὴν *ἔκτασή* του ὅμως ὄχι. Δὲ θέλουμε νὰ πιστέψουμε πὼς τοῦτο εἶναι ἀδυναμία. Καλύτερα νὰ τὸ ἀποδώσουμε στὸ εἶδος τοῦ θεάτρου, ποὺ παίζει ἴσαμε σήμερα. Θέατρο ποὺ ἐργάστηκε πάντα μὲ τὰ δυνατά του, γιὰ τὴν καλὴ ἐσοδεία, καὶ ποὺ θαμαστά, τὸ κατώρθωσε. Ἴσως ὅμως ὁ στενὸς κύκλος τῶν ρόλων ποὺ διάπλασσε ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ, σὲ κωμωδία καὶ σὲ φάρσα, νὰ ἱκανοποιεῖ τὰ τόσα της χαρίσματα, ὑποθέτουμε ὅμως πὼς δὲν ἱκανοποιεῖ καὶ τὴ φιλοδοξία της. Καὶ παράδειγμα ἡ προσπάθεια τῆς «Κοκκινότριχας» καὶ τὸ προανάγγελμα τῆς «Νόρας», ποὺ φοβούμαστε μήπως μείνῃ μόνο προανάγγελμα. Κι ἂν παραδεχτοῦμε ἀκόμα πὼς σὲ ἕνα εἶδος ρόλων κωμωδίας ἡ κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ, εἶναι πολλὲς φορὲς ἀμίμητη, ἴσως καὶ ὑπέροχη («Κοριτσάκι»), αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετὸ καὶ γιὰ τὴν ἴδια, καὶ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο, ποὺ ἔχει καὶ ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπάνου της πολλὲς ἐλπίδες.

Ἄλλη τεχνίτρα ποὺ ἀντίθετα πρὸς τὴν κ. Κυβέλη Ἀδριανοῦ, μᾶς ἔδωσε ὡς τώρα ὅλη τὴν *ἔνταση* τοῦ ταλέντου της καὶ πουθενὰ τὴν *ἔνταση* εἶναι ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη. Ἡ ἐξέλιξή της σταθηκε γλήγορη μὰ φυσική, κ' ἡ καλλιεργειά της φροντισμένη, στὸν καιρὸ ποὺ τὸ Βασιλικὸ θέατρο κλειοῦσε μέσα του στοιχεῖα ἱκανὰ γιὰ τέτοιο φρόντισμα. Τὸ ταλέντο της δυνατό, ἡ λαχτάρα της γιὰ δουλειὰ ἀξιέπαινη, ὁ δρόμος της πλατύς. Ἀπὸ Γκαῖτε καὶ Ἴψεν, στὶς ἐλαφρὲς φάρσες τῆς γαλλικῆς βιομηχανίας, κι' ἀπὸ κεῖ στὰ ἀνάβαθα δραματάκια τοῦ κ. Μπερστάϊν. Στὰ περισσότερα καλή, ἄλλοτε μέτρια, καὶ κάποτε ἀκόμα καὶ κακή. Ἡ μεγάλη στράτα της φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμὴ πὼς εἶναι ἡ τραγωδία, καὶ καθολικὰ τὸ δρᾶμα. Μὰ καὶ κεῖ δὲν εἴδαμε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν *ἔνταση* ποὺ ζητούσαμε. Ἴσως θὰ τὸ κατώρθωνε ἂν ἔμενε, στὸν κάμποσο πλατὺ αὐτόνε ὁρίζοντα. Ζήλεψε ὅμως φαίνεται εὔκολες δάφνες, καὶ πέφτοντας στὴ ρουτίνα σταμάτησε τὴν *ἐνέργεια* τοῦ πολύτιμου τελέντου της. Πρὶν τήνε κόψῃ ὁλότελα αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, ἂς φροντίσῃ νὰ βρῇ τὰ πατήματά της, ἂν καὶ τὸ Βασιλικὸ ποὺ θὰ ἐργαστῇ τὸ χειμῶνα δὲν πιστεύουμε νὰ τῆς καμῃ αὐτὸ τὸ καλὸ ἔτσι ποὺ διευθύνεται σήμερα πισωδρομικὰ καὶ νεκρικὰ ἀπὸ τὸν παλαιότατο κ. Βλάχο. Ἡ δεσποινίδα Μαρίκα Κοτοπούλη πρέπει νὰ πιστέψῃ πὼς τὸ Ἑλληνικὸ θέατρο ἔχει τὴν ἀνάγκη της, μὰ πὼς αὐτὸ ἴσα ἴσα ἀπαιτεῖ πνίξιμο κάθε ἐγωϊσμοῦ παράταιρου, καὶ γνώρισμα βαθύτερο τοῦ ἑαυτοῦ της, κι' ἀκόμα ἐχτίμηση τοῦ *ἀληθινοῦ* ταλέντου της ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια.

Στὸ θέατρο τοῦ Συντάγματος ποὺ ἐργάστηκε τὸ φετεινὸ καλοκαῖρι ἡ δ. Κοτοπούλη, ἔπαιξε κ' ἕνας ἀπ' τοὺς καλοὺς ἠθοποιοὺς τοῦ παρελθόντος, ὁ κ. Βονασέρας. Δυστυχῶς ὅπως σὲ πολλὰ πράματα, ἔτσι καὶ στὴν ἀντίληψη τῆς τέχνης, ἡ συντηρητικότητα τοῦ κοινοῦ, καλλιεργούμενη ταχτικὰ ἀπὸ τὴ δημοσιογραφία μας, ἔκαμε θάματα. Ρεκλαμαρίστηκε ἀρκετὰ ὁ κ. Βονασέρας, καὶ θκμάστηκε καὶ χεροκροτήθηκε. Τὸ παίξιμό του βέβαια δείχνει κάποιο ταλέντο, μὰ τὸ ταλέντο αὐτὸ ἔχει μορφωθῇ καὶ ζυμωθῇ μὲ τοὺς κανόνες τῆς παλιᾶς θεατρικῆς σκολῆς. Ἴσως τὸν καιρὸ ποὺ πρωτοφάνηκε στὴ σκηνὴ ὁ κ. Βονασέρας, νὰ ἔφερε κάτι νεωτεριστικό, μὰ αὐτὸ εἶτανε τόσο λίγο, κι' ἄλλοι μᾶς ἔδειξαν πιὸ ὕστερα τόσο πολύ, ὥστε χωρὶς φόβο ὑποτίμησεως τῆς προσωπικότητάς του, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ὁ κ. Βονασέρας ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐποχὴ ποὺ ἀντιπροσωπεύουν τὰ ἀγαπημένα του λίγα δραματικὰ ἔργα, ποὺ στὸ παίξιμό τους στέκεται βέβαια κι' ὁ ἴδιος σὲ πολὺ καλὴ γραμμή.

Στὴ «Νέα Σκηνὴ» πάλι, ντυμένος τὴ δημοσιογραφικὴ δόξα, ἔδρασε τοῦτο τὸ καλοκαῖρι ὁ κ. Σαγιώρ. Ἡ τέχνη του, βέβαια, εἶναι μοναδικὴ στὴ φάρσα, μὰ μᾶς φαίνεται πὼς τῆς λείπει τὸ κάτι ἐκεῖνο τὸ βαθύτερο καὶ τὸ λεφτότερο, ποὺ δημιουργεῖ τὸν κωμικὸ *τύπο* τῆς ζωῆς, καὶ ποὺ μακραίνει τὸν προσεχτικὸ θεατὴ νὰ ὑποθέσῃ πὼς ἔχει ἀπέναντί του τὸ γελωτοποιὸ τῶν μικροθεάτρων, μὲ τὴν ὅμοια πάντα μονοκόμματη κωμικότητά του. Ὑπάρχουν ἄλλοι στὸ ἑλληνικὸ θέατρο πολὺ καλλίτεροι ἀπὸ τὸν κ. Σαλιώρ, ποὺ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐχτιμηθῇ ἂν ὄχι περισσότερο, τοὐλάχιστο ἴσα μ' αὐτόν, ἀπὸ τὸ κοινό μας.

Ὕστερα ἀπὸ τοὺς παραπάνου, τοὺς πρωταγωνιστάδες νὰ ποῦμε, νομίζουμε περιττὸ νὰ ξετάσουμε χωριστὰ τοὺς ἄλλους ἠθοποιούς. Γιατὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς χωρὶς νὰ ἔχουνε τὰ προτερήματά τους, εἶναι τριγυρισμένοι ὅμως μὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά τους. Σὲ ὅλους αὐτοὺς θὰ συστήσουμε, νὰ μὴν τοὺς παρασέρνει ὁ ἐγωϊσμὸς νὰ νομίζουν ἀληθινὰ ὅ,τι κάθε μέρα σερβίρει ὁ τύπος γιὰ τὴν ἀξία τους στὸ δημόσιο Ἐκεῖ φωλιάζει ὁ μεγάλος κίντυνος. Ἐνῶ μπορεῖ, ἡ συναίστηση τῆς ἀξίας σὲ κάθε ἠθοποιό, νὰ φέρῃ μπροστὰ τὸ θέατρό μας —γιατὶ καὶ σὲ ποιὰ ξένα θέατρα δὲν ὑπάρχουνε ἠθοποιοὶ ἀξιόλογοι γιὰ τοὺς δεύτερους ρόλους ; — ἔρχεται ὁ τάδε μεγαλοσυντάχτης, κι' ὁ δεῖνα μικρορεπορτέρης, ποὺ κουτσοπίνει μὲ τὸν ἠθοποιό, ἢ ποὺ κάνει κόρτε μὲ τὴν ἠθοποιΐνα, νὰ τοὺς κηρύξει μεγάλους. Αὐτὸ βέβαια βλάφτει πολύ, δὲ συφέρνει καὶ πρέπει νὰ πολεμηθῇ ἀπὸ κείνους ποὺ ἀγαποῦνε μὲ τὰ σωστά τους τὸ θέατρο. Γιατὶ πρέπει νὰ μαθευτῇ μιὰ γιὰ πάντα πὼς δὲν εἶναι κανένας τους γιὰ νὰ κρατήσῃ πρῶτο ρόλο, ἐξὸν ἀπὸ δυὸ γυναῖκες κι' ἀπὸ πολὺ λιγοστοὺς ἄντρες. Γιὰ τοὺς ἄλλους ; Βαλτε φωτιὰ στὰ τόπια.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ

Φίλε μου Ταγκόπουλε,

Διαβάζοντας στὸ προτελευταῖο φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» κάτι ποὺ γράφεις γιὰ τὸν κ. Λωρεντζάτο Γυμνασιάρχη Ἀργοστολιοῦ καὶ γιὰ τὸν Ἐπιθεωρητὴ τῶν σχολειῶν τῆς Κεφαλλονιᾶς κ. Σταματέλλο, ἀμέσως θυμήθηκα πῶς ὁ κ. Ψυχάρης καὶ ἡ Δημοτικὴ διαδόθηκε στὸ φημισμένο καὶ ξακουσμένο Νησὶ τῆς Κεφαλλονιᾶς.

Τὸ ἔτος 1904 ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους δασκάλους τοῦ Ἔθνους μας, ὁ φίλος μου κ. Κυριακάτος, μοῦχε στείλῃ ἕνα βιβλίο του ποὺ μ' αὐτὸ πολὺ σοφὰ καὶ ἐπιδέξια χτυποῦσε τὴν ἐπιτροπὴ τῶν κριτάδων, ποὺ εἶχε ἀπορρίψῃ μιὰ Γραμματική του.

Ἡ ἀντεπίκρισή του εἶταν τόσο ὄμορφη καὶ σοβαρή, ποὺ σὰν τὴ διαβασα τὴν ἔστειλα εὐθὺς τοῦ κ. Ψυχάρη στὸ Παρίσι. Σὲ λίγο καιρὸ ὁ κ. Ψυχάρης γνωρίστηκε καλὰ μὲ τὸν κ. Κυριακάτο καὶ ἀπὸ γράμματα τοῦ φίλου μου κατάλαβα πὼς ἀποχτήσαμε ἕναν καλὸ σύντροφο στὸν ἀγώνα μας καὶ στὴν Ἰδέα.

Ἀπὸ τότες ἄρχισε ἡ ἐργασία στὴν Κεφαλλονιά. Μέσο τοῦ Κυριακάτου, ἔγιναν γνωστὰ στοὺς δασκάλους τῆς Κεφαλλονιᾶς τὰ Ἐκπαιδευτικὰ ἄρθρα μου, ποὺ εἶχα τυπώσῃ στὸ «Νουμᾶ». Καὶ σὰν ἐτύπωσα τὰ τελευταῖα δηγήματά μου ἐξώδεψα κεῖ πέρα σα-

---

σάνε ἄσκημα στάφτι, ναί, τὶς πιὸ πρόστυχες καὶ τὶς πιὸ σκοῦρες, τὶς θωροῦσε ἀπαραίτητες, σημαντικές, γιατὶ προστυχιὰ ἡ ζωὴ δὲν ἔχει, γιατὶ καὶ τὰ πρόστυχα καὶ τὰ σκοῦρα καὶ τὰχαμνὰ συντελοῦνε στὴν ἀνάσα, γιατὶ στὸν πολύπλοκο τοῦ κορμιοῦ μας τὸ μηχανισμὸ κάθε σταλιὰ αἷμα, κάθε σάρκα καὶ σαρκούλα ὕπαρξη θὰ πῇ, θὰ πῇ ἀκατάπαφτη γέννα. Σωστὰ λοιπὸν ὁ Ἀντρέας πρόσεχε στὰ γράμματα καὶ τὰ μελετοῦσε. Δὲν ἤξερε ὅμως ὁ δύστυχος πὼς τὸ αἷμα τὸ δικό του καὶ τὴ σάρκα του καὶ τὴν ὕπαρξή του, μιὰ μέρα ἡ ἀπελπισιά, ἡ ἐλπίδα τὴν ἄλλη μέρα καὶ καθεμερνὰ ἡ ξαγριεμένη φροντίδα, ἡ παντοτινὴ ἀνησυχία, τὸ σεκλέτι, τοῦ τὰ καταστρέφανε καὶ τονὲ σακατέβανε. Ἀχ! ἂν ἤξερε! Θὰ μποροῦσε κι ἀπὸ τότες, θὰ μποροῦσε κι ἀπ' ἀρχήτερα νὰ σταματήσῃ τὸ κακό. Μὰ περίεργο ποὺ μήτε οἱ γιατροὶ μήτε ἀφτὶς δὲν καταλαβαίνανε τὸν κίντυνο τῆς ῥαδιογραφίας, γιὰ νὰ πάψουνε τὸ θεράπεμα. Καὶ παράξενο διόλου νὰ μὴν καταλαβαίνανε οἱ γιατροί, ποὺ συστηματικὰ ξακολουθούσανε τὰ ἴδια. Πῶς ὅμως δὲν καταλάβαινε ὁ Ἀντρέας, ποὺ τὰ γράμματά της τὸ φωνάζανε ; Δυὸ φορὲς ἀκόμη ῥαδιογραφήθηκε ὕστερις ἀπὸ ἐκείνη τὴν παρασκεβή, καὶ τὶς δυὸ τοῦ τὰ δηγότανε μὲ τρόπο ποὺ εἶτανε νὰ φρίξῃς· «Ἀγαπητέ μου ἀφεντη, τοῦ ἔγραφε τὴν τετάρτη, δέκα ἐφτά, περίφημα τὰ μαντάτα δὲν εἶναι σήμερα, ἐξόνε γιὰ τὴ φούσκα ποὺ προδέβει. Μὰ ἐχτὲς ὡς τὶς ἐννιὰ τὸ βραδι, ἔξη κενωσιὲς λογαριάζουμε. Ἀφέντη, σᾶς θερμοπαρακαλῶ, μὴν τρομαζετε, ἀφοῦ τώρα πιὰ ξέρετε τί τρέχει καὶ πὼς θἀρθῇ ὁ κ. Κούρης νὰ μᾶς τὰ βάλῃ σὲ τάξη, χαρακωμένα ὅλα μὲ τὴ ῥίγα. Ἐννοεῖται πὼς σὲ τέτοια κατάσταση δὲν πάει οὔτε ἡ ὄρεξη. Ἐχτὲς τὸ βράδι, μοῦ φέρανε σούπα ψωμὶ καὶ λίγο βραστὸ σὰν πὼς δίνουνε κάποτες στὰ παιδιά, λαφρὶ λαφρὶ μὲ ζάχαρη καὶ μὲ γάλα. Τὸ πιστέβετε ; Μισὴ ὥρα κατόπι μὲ πείραξε καὶ δὲν μποροῦσα. Προτοῦ κοιμηθῶ, στὶς ἐννιά, πῆρα καὶ δέκα κόμπους λαούδανο. Ἀποκοιμήθηκα τὰ μεσάνυχτα, καὶ λαγοκοιμήθηκα ὡς τὶς ἑφτά· ἡ θερμοκρασία μου σήμερα 38°2· πρώτη φορά μου ποὺ ἔχω τὸ πρωῒ τέτοια ἐλεεινὴ θερμοκρασία. Φαντάζεστε λοιπὸν τὴν κούρασή μου. Λογάριαζα νὰ μὴν πάω διόλου στοῦ κ. Χουΐταρη. Μὰ τὸ μεσημέρι ἐνοιωθα πιὸ ἀναπαμένη. Σηκώθηκα στὴ μιάμιση κι ἀγάλια γάλια πήγαμε ὡς ἐκεῖ. Τὴ φούσκα τὴ βρῆκε πολὺ πολὺ καλά· μοῦ ἔβαλε πάλε τὸ γυαλινο μασούρι, ὄχι μέσα, παρὰ στοῦ ξώχειλου τὴν μπασιά. Μοῦ εἶπε πὼς εἶναι τόσο δυνατό, ποὺ τὸ ἴδιο κανει, μέσα ἢ ὄξω. Δὲν μπορεῖ, λέει, νὰ ξεπεράσῃ μιὰ κάποια δόση. Θὰ πάω τὴν παρασκεβή, στὴ μιάμιση, θὰ μοῦ ῥαδιογραφήσῃ τὸ ὑπόγαστρο· ἔπειτα θὰ ξακολουθήσουμε ἀκόμη μιὰ βδομάδα καὶ θαῤῥῶ πὼς θὰ σταθοῦμε ὀχτὼ ἢ δεκαπέντε μέρες.»

Φαίνεται πὼς τὸ ῥαδιο μὲ τὸ φῶς του θἀποτυφλώνῃ κάπως τοὺς ῥαδιογράφους, γιατὶ ὅσο δυνατὸ κι ἂν τὄλεγε ἀπατός του, ὅ τι ἂν τοῦ ἔλεγε ἡ ἄῤῥωστη γιὰ τὴν κατάστασή της, ὁ κ. Χουΐταρης, ὑποθέτουμε, δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ τελειώσῃ προτοῦ τελειώσῃ ἡ ἄῤῥωστη. Δὲν τὸ κουνοῦσε. Δὲ μοιαζει νὰ τὸ κουνοῦσε περισσότερο οὔτε ὁ κ. Σεβιλάς. Σὰ νὰ μὴν ἄκουγε τί τοῦ μολογοῦσε ἡ Κατινούλα· «Πολλὲς φορές, ἔγραφε τοῦ Ἀντρέα τὴν πέμτη, δεκοχτώ, εἶπα τοῦ κ. Σεβιλᾶ πὼς ἡ καινούρια ἡ φουρτούνα ποὺ μᾶς πλάκωσε μὲ τὰ χιλια τὰ δρολάπια της, τὰ ῥάδια μᾶς τὴ φέρανε, ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὰ ῥάδια τίποτις ἀπ' ἀφτὰ δὲν εἴχαμε. Σὰν πάψουμε, ὅλα θὰ πάψουνε συνάμα, νὰ τὄχουμε γιὰ σίγουρο. Καθὼς λετε, εἶναι καινούρια κιόλας τέτοια θεραπέματα, δὲ δοκιμαστήκανε ἀκόμη ἀρκετα, ὅ τι κι ἂν ποῦνε, δὲν ἔχουμε ἀρκετὴ πεῖρα. Ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ εἶμαι βέβαιη γι' ἀφτὰ ποὺ σᾶς λέω. Ἰδέα μου πὼς φταίνε τὰ ῥάδια.»

ράντα ἀντίτυπα κι ἀπὸ γράμματα φίλων κατάλαβα πώς ἔκαμαν καλὴν ἐντύπωση. Τώρα τὸ τί γίνεται στὸ μορφωμένο καὶ φημισμένο τοῦτο Νησὶ ἢ τὸ τί θὰ γενῇ πάρα μπρός, καθένας τὸ καταλαβαίνει καὶ ἀπὸ τὴν πατριωτική ὁμιλία ποὺ ἔκαμε στὸ συνέδριο ὁ Γυμνασιάρχης κ. Λωρεντζάτος καὶ ἀπὸ τὰ σοφὰ καὶ χρυσᾶ λόγια τοῦ Ἐπιθεωρητῆ κ. Σταματέλλου, ποὺ σ' ἕνα τελευταῖο γράμμα του αὐτὰ μοῦγραψε·

«Ἀγαπητὲ κ. Σταῦρε,

«Ἔλαβα τὸ γράμμα σου· σὲ συγχαίρω διὰ τὸ ὡραῖο σου ὕφος. Πολύ, πολὺ μοῦ ἄρεσε. Τὸ ἐδιάβασα εἰς τὸ Συνέδριο τῶν δασκάλων μου, δεῖγμα ὡραίου λόγου».

Τώρα, φίλε μου Τσγκόπουλε, θυμήσου τὰ λόγια ποὺ σ'τάχω γράψῃ χρόνια καὶ καιροὺς τώρα. Κατηχήσετε τοὺς Δασκάλους, τοὺς Δημοδιδασκάλους. Κάμετε αὐτοὺς φίλους, γιατὶ καθὼς ξέρεις ὁ Δάσκαλος καὶ ἡ Βυζάστρα φτιάνουν τὴν Πατρίδα.

Κρῖμα μεγάλο εἶναι νὰ μὴ μποροῦν νὰ τριγυρίσουν τὴν Ἑλλάδα ὁ Ψυχάρης μὲ τὸν Πάλλη.

Τουλάχιστο δυὸ μῆνες τὸ χρόνο.

Γειά σου.

Κέρκυρα

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ
Δημοδιδάσκαλος

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Στὸ περασμένο φύλλο, θάλασσα ἔγινε τὸ «*Νιῶσμα*» τοῦ Λέκα Ἀρβανίτη, γι' αὐτὸ τὸ ξανατυπώνουμε σήμερα·

«*Πατριάρχης παρθένος*
«*ἔσπειρε τὸ γένος*
«— *Τί εἶναι ;*
«— *Ὁ Γεννάδος*».

— Στὴν Πολίτικη «Πρωΐα» (ἀριθ. 322, σελ. 2, στήλ 4) δημοσιεύτηκε ἕνας ἐξυπνώτατος «Ὕμνος πρὸς τοὺς Μαλλιαροὺς» ποὺ σᾶς σερβίρουμε μόνο τὶς δυὸ πρῶτες στροφές του, γιατὶ ἀλίκαιρον ἀδύνατο νὰν τονὲ βαστήξει τὸ στομάχι σας. Ἑτοιμαστεῖτε !

Ἐν κυμβάλοις τε εὐήχοις κ' ἐν χορῷ τε κ' ἐν τυμπάνῳ
ἀνυμνήσωμεν, ὦ Μοῦσα, καὶ ἡμεῖς σὺν τῷ Νουμᾷ,
τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Πάλλη, τὸν Τσγκόπουλο καὶ Μάνο,
ποιητὴν τὸν Ἐφταλιώτη καὶ τὸν Κώστα Παλαμᾶ
Ἐν ὠδαῖς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις εὐφημήσωμεν τὸν Φώτη,
τὸν Παπᾶ καὶ Τσνταλίδη καὶ τὸ γέρο Ζαχαριᾶ
τοῦ μαλλιαρισμοῦ τὸν μέγαν τὸν προστάτην καὶ δεσπότη,
κι ἂς τοῦ κάψουμε λιβάνι κι ἂς τἀνάψουμε κεριά.

— Ὁ συνεργάτης μας Ρῆγας Γκόλφης ἔγραψε μονόπραχτο δραματάκι, τὸ «Γήταυρο», ποὺ θὰν τὸ τυπώσουμε ἀργότερα στὸ «Νουμᾶ».

— Ὁ «Γήταυρος» δόθηκε στὸν κ. Θ. Οἰκονόμου καὶ μπορεῖ νὰ παιχτεῖ τὸ χειμώνα καὶ στὸ θέατρό του.

— Ὡραῖο καὶ τὸ καινούριο ἔργο τοῦ φίλου Ἄγγελου Τανάγρα (τὸ ἔχτο, θαρροῦμε, καινούριο ἔργο του ποὺ παρασταίνεται φέτο) «Τὰ ἀγγόνια τοῦ Δὸν Ζουὰν» κι ὁ κόσμος καταμαγεμένος μαζί του.

— Δὲν ξέρουμε, ἄ θὰ μιλήσει καὶ γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ «Κρητικὸς τοῦ Νουμᾶ», καὶ πῶ θὰ μιλήσει, μὰ ἂν τύχει καὶ δὲν τὸ θαμάσει, ὅπως καὶ τοῦ ἀξίζει, σᾶς δίνουμε τὸ λόγο μας πὼς θὰ τὸν πάψουμε καὶ θὰν τοῦ βάλουμε καὶ πρόστιμο.

— Καινούρια ζωὴ θὰ δοθεῖ στὸ θέατρο μὲ τὸ θεατράκι τοῦ κ. Οἰκονόμου ποὺ χτίζεται στὸ δρόμο τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου εἶταν πρῶτα τὸ μεγάλο σπίτι τοῦ Ρικάκη.

— Ὁ κ. Οἰκονόμου λογαριάζει νἀνεβάσει πρωτότυπα Ρωμαΐκα δράματα στὴν σκηνὴ κι ὅ,τι διαλεχτὸ ὑπάρχει στὴν ξένη φιλολογία.

— Γιὰ τὸ θέατρο αὐτὸ θὰ μιλήσουμε πλατιά, ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα, γιατὶ τὸ φανταζόμαστε καὶ τὸ ἐλπίζουμε σὰ μιὰ ἀληθινὴ θεατρικὴ ξαναγέννηση.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Στὸν κριτικὸ τοῦ «Νουμᾶ». Θαρροῦμε, καιρὸς νὰ μᾶς πεῖς τἀληθινό σου ὄνομα. Νᾶσαι βέβαιος πὼς κανεὶς ἄλλος δὲ θὰν τὸ μάθει, ἂν τὸ ἀπειτήσεις.—κ. *Λ. Παλ.* στὴ Γενέβη. Λάβαμε τὰ δυὸ τραγούδια καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. —κ. κ. *Ἀργ. Ἐφτ.* Λάβαμε τὶς δυὸ συντρομὲς τοῦ 1907 καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.—κ. *Βαρλ.* Τὸ τραγουδάκι θὰ δημοσιευτεῖ στ' ἄλλο φύλλο. Λογαριάζουμε στ' ἄλλο φύλλο νὰ τυπώσουμε καὶ τὸν πρόλογο ποὺ γράφει ὁ Ἐφταλιώτης στὸ βιβλίο σου «Δοξα καὶ Τιμή».—κ. *Σπ. Πασαγ.* New-York. Λάβαμε τὸ γράμμα σου καὶ τὸ Κεφάλαιο τῆς «Μάννας» τοῦ Γκόρκη. Ἔξοχο. Θὰ σοῦ γράψουμε.—κ. *Τσεκ.* στὴν Κύμη. Δὲν ἀπάντησες στὸ τελευταῖο γράμμα μας. Μήπως δὲν τὄλαβες ;—κ. *Σπηλ. Μεντ.* στὸν Πόρο. Περιμένουμε κεῖνο ποὺ μᾶς ἔταξες.—κ. *Γ. Ψαρ.* Μπενὶ-Σουέφ. Καλὸς ὁ λόγος σου, μὰ γιὰ νὰ γίνουν ὅλ' αὐτὰ χρειάζουνται...Καὶ τί δὲ χρειάζουνται !

Μακάρι νὰ μιλούσανε πάντα οἱ γιατροί, ὅπως μιλοῦνε μερικοὶ ἀῤῥῶστοι, ὅπως μιλοῦσε ἡ δύστυχη Κατινούλα, κι ἀντὶς νὰ κρατοῦνε συβούλια μόνο συμεταξύ τους, νὰ φωνάζουνε κάποτες καὶ τοὺς ἀῤῥώστους. Ἡ θεωρία, τὸ σύστημα, νά, κι ὁ ἀγαπημένος ὁ κανόνας τοῦ Ἀντρέα δὲν τὸ θέλανε, νὰ βλάφτουνε τὰ ῥάδια. Χρειάστηκε, ἡ Κατινούλα νὰ τὸ θελήσῃ, νὰ πῇ στάσου ἡ Κατινούλα. Ἡ θερμοκρασία τῆς τετάρτης, δέκα ἑφτά, ποὺ παραπονιόταν γιὰ τοὺς πρωήσιους 38°2, ἀνέβηκε τὸ βράδι, ὄχι πολύ, ὅπως τὸ ξηγοῦσε τἀγαθὸ τὸ παιδὶ ποὺ πάντα γύρευε ὅλα νὰ τὰ βολέψῃ, ἀνέβηκε ὡςτόσο στοὺς 38°9. «Λίγα δέκατα, λέει, παραπάνω.» Ἡ σύγκριση τώρα μὲ τὸ πρωΐ, τῆς ἔφτανε τῆς καημένης, νὰ τῆς δώσῃ θάρρος, καὶ τόντις οἱ ἀνώμαλες, σὰν τὴν ψεσινὴ τῆς τρίτης, δηλαδὴ 37°4—37°7, καταντούσανε ποφερτές, σὰ συλλογιόσουνε τοὺς 38°9. Τὴν πέμτη, δεκοχτώ, 37°2—38°6. Ἀκολουθήσανε στὸ μεταξὺ καὶ κάμποσα δυσάρεστα, κάμποσα σπουδαῖα. Λοιπὸν τὴν παρασκεβή, δέκα ἐννιά, ἡ Κατινούλα ἔκαμε ἀπόφαση. Διάβαζε ὁ Ἀντρέας καὶ δὲν ἤξερε τί θὰ βγῇ ἀπὸ τὸ γράμμα· «Ἐχτὲς ὡς τὶς ἐννιὰ ἡ ὥρα, λογαριάζουμε πέντε κενωσιές. Σήμερις, ὅπως βλέπετε, πρόσεξα στὸ πῶς γράφεται κενωσιά, μὲ ω· κι ἀπορῶ ποὺ δὲ μοῦ τὸ διωρθώσατε ἀκόμη. Τὸ πρωΐ, θερμοκρασία 36°8°, ἀπόψε 38°6. Ἐχτὲς τὸ βράδι, τόσο εἴμουνε κουρασμένη, ποὺ δὲ θέλησα νὰ πιῶ τοὺς κόμπους, ὅσο κι ἂν ἀπελπιζότανε ἡ Βιχτώρια ποὺ μοῦ ἔλεγε πὼς εἶμαι πεισματάρα· ἤθελε δηλαδὴ νὰ πιῶ κόμπους γιὰ τὴ διάῤῥοια, μὰ δὲ μοῦ κάνει μήτε κρύο μήτε ζέστη νὰ πάρω νὰ μὴν πάρω δέκα κόμπους υδανο ἢ τρία χάπια ὅπιο τὴ μέρα· δὲ φελᾷ λοιπὸν καὶ περιττό· μοῦ εἶπε μάλιστα ὁ κ. Κούρης πὼς ἅμα δὲ θέλω τίποτις, ἀμέσως νὰ τἀφίνω· καὶ πειδὴ ἔννοιωθα σιγὰ σιγὰ τὸν ὕπνο νὰ ζυγώνῃ, τἄφησα· δὲ βρίσκω νὰ εἶναι καὶ τόσο γουστόζικα. Κοιμήθηκα πολὺ καλὰ κι ὁ γιατρὸς ἦρθε νὰ μοῦ ἀλλαξοδέσῃ τὴν πληγὴ στὶς ἐννιὰ καὶ τέταρτο. Ἀκόμη κοιμόμουνε καὶ τοῦ λέω· «Κιόλας, γιατρέ ;» — «Ἀργὰ εἶναι, μοῦ ἀποκρίνεται· ἀπὸ τὶς ὀχτώμισι ἐδῶ εἶμαι, στὴν Κλινική.» Καὶ μοῦ κάνει ἕνα ὄμορφο ἀλλαξοδέσιμο. Εἶναι τόσο ἐβγενικὸς ποὺ μοῦ λέει· «Μὰ δὲν πρέπει νὰ προσμένετε ὀχτὼ μέρες γιὰ νὰ σᾶς ἀλλαξοδένω· κάθε μέρα ἐδῶ εἶμαι, φτάνει νὰ μὲ φωνάξετε καὶ νὰ μὴ ζαλίζεστε ποὺ μ' ἀνησυχᾶτε.» Τονὲ φκαρίστησα· «Τί καλός, ἀλήθεια, ποὺ εἶστε, γιατρέ», τοῦ εἶπα. Εἶχα ὡς τώρα τρεῖς κενωσιές, μὰ δὲν τελειώταμε κ' ἔννοια σας. Ὁ κ. Σεβιλὰς μοῦ εἶπε σήμερα τὸ πρωΐ, πὼς θὰ μιλήσῃ τοῦ κ. Κούρη καὶ μὲ ρώτησε πόσες φορὲς κάθησα ἐχτὲς καὶ προχτὲς Πῆρα καὶ σήμερα κεφτεδάκια ὠμὸ κρέας, μαζὶ μὲ μιὰ μεγάλη τσάσκα ζουμί κρεατήσιο, ποὺ σᾶς ἔλεγα στὸ χτεσινό μου γράμμα καὶ ποὺ μοῦ τὰ παράγγειλε ὁ κ. Κούρης γιὰ τὴ διάῤῥοια, μὰ τώμὸ τὸ κρέας ξέρουνε πὼς τὸ σιχαίνουμαι· προσπάθησα ἐχτές, σὰ νὰ κατέβηκε σήμερα ἔτσι κ' ἔτσι. Στὴ διάῤῥοια δὲν πιστέβω νὰ φελᾷ. Μοῦ εἶπε ἀκόμη ὁ κ. Κούρης πὼς τὶς μέρες ποὺ παγαίνω στοῦ κ. Χουΐταρη, πρέπει νὰ πίνω ἕνα φλιντζάνι καφέ, μὰ χωρὶς ἀντίδι. Ἀλήθεια ποὺ τὸν καφὲ μὲ γάλα τὸν ἀηδίασα κιόλας, ὅσο κι ἂν τὸν ἀγαποῦσα. Δὲν ἔχω πιὰ ὄρεξη γιὰ τίποτα, γιὰ τίποτις ἀπόψε. Θὰ πάρω ἕνα ζουμὶ μὲ φιδὲ καὶ λίγη ἀγκινάρα. Τόσο μόνο. Τὸ στομάχι μου σ' ὅ τι κι ἂν τοῦ πῶ, μοῦ λέει ὄχι. Ἐγὼ θαῤῥῶ πὼς οἱ γιατροὶ θὰ τὸ προβλέπανε ἀφτό, ἀφοῦ μοῦ εἶπανε νὰ μὴν τρώγω μὲ τὸ ζόρι. Πῆγα τὸ λοιπὸ στοῦ κ. Χουΐταρη ποὺ μ' ἔκαμε νὰ προσμένω εἴκοσι λεπτα, κι ὁ δύστυχος εἶτανε ἀπελπισμένος ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ μὲ δεχτῇ ἀμέσως· ρώτησε καθὼς πάντα γιὰ τὴ θερμοκρασία, γιὰ τὸν ὕπνο, γιὰ τὴ θροφὴ κι ὅλα τἀποδέλοιπα. Στὸ τέλος πιά, σὰν τέλειωσε, ῥωτῶ καὶ γὼ τί μέρα πρέπει νὰ ξαναρθω. Μοῦ λέει τὴν τετάρτη στὶς δυό· τότες ἐγὼ τοῦ λέω ἥσυχα, μὲ τὸ ὕφος ποὺ ξέρετε· «Νὰ μοῦ τὸ μολογήσετε πιά, γιατρέ, πὼς τὰ ῥάδια εἶναι ποὺ μὲ κουράζουνε σὲ τέτοιο βαθμὸ καὶ μοῦ κόφτουνε τὴν ὄρεξη καὶ μ' ἀφανίζουνε.» — «Γιὰ τοῦτο, μοῦ ἀποκρίνεται, θὰ σταματήσουμε καμιὰ δεκαπενταριὰ μέρες κι ὅταν ξαναρθουνε οἱ δυνάμες, ξαναρχίζουμε.» —«Δὲν πονῶ, τοῦ λέω, σὰ μὲ ῥαδιογραφεῖτε· μὰ νά, εἶναι τὰ καημένα μου τἄντερα, ἡ διάῤῥοια, κι ὅλα τἄλλα. Εἶμαι βέβαιη πὼς ὅλα ἔρχουνται ἀπὸ τὰ ῥάδια.»

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΑΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑΙ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΥΨΗΛΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ
ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΗ
Ἵδρυμα ἀνωτέρας τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
Γραφεῖα Πλατεῖα Κάνιγγος καὶ ὁδὸς Σταδίου 20.

ΣΧΟΛΑΙ
Ἀνωτ. Ἐμπορική.—Βιομηχανική.—Γεωργική.—Μηχανουργική.

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΟΝΤΑΙ ΤΗΝ 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΑΚΡΙΒΩΣ

ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΠΟ ΤΗΣ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ ΤΩ ΑΙΤΟΥΝΤΙ

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντίκρυ στὴ Βουλή), πουλιοῦνται ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. χρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τἀκόλουθα βιβλία : τοῦ ΨΥΧΑΡΗ «Τἄνειρο τοῦ Γιαννίρη» — τοῦ ΠΑΛΛΗ «Ἥλιος καὶ Φεγγάρι»—τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτική μας ἀναγέννητρα—τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης»,«Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιώτικες Ἱστορίες»—τοῦ Δ.ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου»—τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ«τὸ Ἀνεχτίμητο» (δρᾶμα)—τοῦ ΠΑΙΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» —τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Παλιὰ καὶ τα Καινούρια» —τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ ματιά»—τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανοὶ καὶ πεθαμένοι» καὶ «Ὁ Ἄσωτος» δράματα)—τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Δάφνης καὶ Χλόη» (μεταφρ. Βουτεριδη)—τοῦ ΕΥΡΙΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περγιαλίτη —τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σιδερη)

Η ΙΛΙΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλεξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. χρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

Ο ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαμόσχου, χρυσοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. χρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικο.

Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι»—«Τρισεύγενη» —«Γράμματα»—«Ἀσάλευτη Ζωή», 6 δρ. ἀντὶς 12 ποὺ πουλιοῦνται στὰ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς ἐπαρχίες τ,50 καὶ γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ 7 φρ. χρ. δίχως ἄλλο ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικα.

Τοῦ ΙΔΑ «Μαρτύρων καὶ ἡρώων αἷμα.» δρ. 2.

Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) - Κριτικὴ τοῦ ἄδολου λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα στὴν Ἀγγλία (λεφτὰ 50)